

Institutul „Ovidiu Șincai“

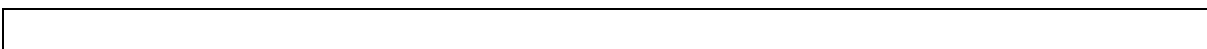
București, str. Atena nr. 11, sector 1
Tel. 230.24.34, 230.24.74, fax: 231.55.23, site: www.fisd.ro, e-mail: isd@rdsmail.ro

---

Raport de analiză

VICTORIA NEO-CEZARISMULUI PATRIA ÎN PERICOL!

Raport asupra alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2008

București
1 Februarie 2009
www.fisd.ro

Cuprins

I. Contextul politic al desfășurării alegerilor

II. Alegerile parlamentare

1. Cadrul juridic, organizarea și desfășurarea alegerilor
  - a) Cadrul legal
  - b) Organizarea alegerilor
2. Strategii de campanie ale principalilor actori politici
  - a) PD-L (Traian Băsescu)
  - b) Alianța PSD+PC
  - c) PNL
  - d) UDMR
  - e) Partidele extraparlamentare (PRM, PNG)
3. Rolul mass-media și a altor organizații ale societății civile
4. Rezultatele electorale. Posibile explicații
  - a) Prezența la vot
  - b) Elemente generale
  - c) De unde vine electoratul PD-L?
  - d) Ce s-a întâmplat cu votanții PSD?
  - e) Electoratul PNL
  - f) Electoratul naționalist

III. Evoluții politice post-electorale. Formarea guvernului

1. Negocierile pentru formarea guvernului
  - a) Strategia prezidențială
  - b) Strategia PSD
  - c) Strategia PNL
2. Structura guvernamentală și programul de guvernare
  - a) Programul de guvernare
  - b) Structura de organizare
  - c) Membrii Cabinetului

Concluzii

Proгноze

Recomandări

Anexe

Atunci când, la 12 ianuarie 2005, Institutul „Ovidiu Șincai” lansa analiza „Victoria democrației sau a neo-țesarismului? Raport asupra alegerilor parlamentare și prezidențiale din România. 28 noiembrie-12 decembrie 2004” majoritatea comentariilor publice referitoare la perspectiva asupra viitorului au fost neîncrezătoare în concluziile noastre, considerându-se că democrația este pe un drum ireversibil în România. În perioada 2005-2008 Institutul „Ovidiu Șincai” a realizat numeroase alte analize asupra derapajului spre regimul de tip autoritar-populist. Acum, după constituirea Guvernului Emil Boc, suntem în situația de a constata faptul că, din păcate, analiza de la începutul anului 2005 s-a dovedit a fi corectă, iar democrația din România se găsește sub o uriașă presiune generată de concentrarea unipersonală a puterii, acum având ca justificare alibiul crizei economice.

Prezentul raport își propune, așadar, să analizeze procesul politic al cărui rezultat este instaurarea de facto a regimului neo-țesarist în România, focalizându-se asupra alegerilor din 30 noiembrie. Raportul conține și recomandări considerate a fi necesare pentru salvarea fundamentelor regimului democratic din România.

Reluăm din raportul Institutului dat publicității în 12 ianuarie 2005 definiția neo-țesarismului:

DEFINIȚIE:

*„Cezarismul” definește modul de conducere autoritar-unipersonal, în care instituțiile legale (Guvern, Parlament, partide) sunt golite de putere, autoritatea legală fiind subordonată autorității politice personale. Una din caracteristicile țesarismului este guvernarea prin apelul la „popor” și nu la instituții, acestea fiind considerate ca mai puțin legitime decât voința „țesarului”. „Neo-țesarismul” este varianta modernă a modelului din antichitate, dezvoltat în condițiile societății informaționale, în care mass-media devine un mijloc prin care autoritatea unipersonală este exercitată. Potrivit clasificării regimurilor politice realizate de Aristotel, guvernarea prin „popor” (varianta modernă este prin referendum) este denumită ohlocrație („domnia gloatei”), fiind o formă degenerată a democrației reprezentative, iar conducătorii unor astfel de regimuri se numesc **tirani**.*

I. CONTEXTUL POLITIC AL DESFĂȘURĂRII ALEGERILOR

Rezultatul alegerilor s-a datorat nu doar campaniei electorale, ci el a fost predeterminat de contextul politic general din România. Pot fi decelate câteva trăsături esențiale ale vieții politice românești:

- confuzia în raporturile dintre putere și opoziție. După scoaterea PD de la guvernare, în aprilie 2007, scena politică a fost fragmentată de existența a două opoziții și două puteri, adică a unei geometrii politice variabile. Pentru cucerirea statutului de principal partid al opoziției s-au luptat PSD și PD-L, deși partidul prezidențial era de fapt o formațiune politică aflată la putere prin deținerea Președinției Republicii și a întregului dispozitiv instituțional controlat direct sau indirect de Traian Băsescu. La putere, în mod oficial, se afla doar PNL, dar guvernul minoritar al liberalilor și UDMR nu ar fi putut exista fără susținerea PSD. Calculul social-democraților a fost acela de a sprijini un guvern liberal minoritar față de perspectiva de a-i da o și mai mare putere lui Traian Băsescu;
- societatea românească a devenit o comunitate divizată între partizanii lui Traian Băsescu și contestatarii lui. Fenomenul nu este nou, o situație relativ similară existând și în perioada 1990-1991. Intervențiile partizane ale lui Traian Băsescu în sprijinul formațiunii prezidențiale au devenit acțiuni banale, acestea intrând în cotidianul politic atât în perioada alegerilor pentru Parlamentul European cât și în timpul scrutinului alegerilor locale din iunie 2008. Însă, dacă la începutul anilor '90 divizarea societății s-a produs pe fondul unui activism politic intens, în alegerile din noiembrie 2008 oboseala, apatia și dezinteresul au fost notele dominante pentru caracterizarea stării psihologice a cetățenilor unui stat recent intrat în Uniunea Europeană;
- alegerile locale au evidențiat existența a două partide-pivot: PSD și PD-L. Egalitatea dintre social-democrați și partidul prezidențial a indicat faptul că viitoarea majoritate guvernamentală va putea fi realizată doar cu participarea unuia din cele două partide-pivot. Ca atare, campaniile electorale au fost construite plecând de la acest factor fundamental: PD-L nu a mai exclus realizarea unei guvernări nici alături de PSD, nici alături de PNL, reușind în acest fel să iasă din izolarea în care s-a aflat până la alegerile locale din iunie 2008. La rândul lor, PSD și PNL au lăsat să se înțeleagă faptul că nu exclud *ab initio* posibilitatea unei alianțe cu PD-L, problema fiind însă „factorul Traian Băsescu”;
- au fost primele alegeri parlamentare separate de cele prezidențiale. Dacă în alegerile din perioada 1990-2004 candidații la președinție au funcționat ca locomotive electorale pentru partide, de data aceasta formațiunile politice, conștientizând personalizarea vieții politice și-au lansat candidați proprii pentru funcția de prim-ministru, deși această funcție nu este eligibilă în mod direct;
- incertitudinile legate de data și felul alegerilor. Contestarea datei alegerilor în justiție de către PRM, respectiv incertitudinile privind decizia Curții

Constituționale privitoare la legea electorală au amânat pregătirile pentru campanie ale partidelor, inclusiv în ceea ce privește desemnarea candidaților pentru fiecare colegiu;

- alegerea președinților de consilii județene prin vot direct a constituit o puternică premisă pentru modificarea structurii de putere din interiorul partidelor. Cei 17 președinți de consiliu județean ai PSD și 14 ai PD-L au constituit puncte importante pentru construirea campaniei electorale. Premisa distribuirii colegiilor în interiorul partidelor a fost aceea că, în linii esențiale, alegerile generale vor reproduce rezultatele de la alegerile locale. Ca atare, colegiile sigure în cadrul fiecărui partid au fost considerate cele în care formațiunea politică avea cât mai mulți primari, respectiv conducerea Consiliului județean;
- dezbaterile politice au fost influențate de criza financiară propagată din Statele Unite. Dacă până la începutul toamnei anului 2008 România era prezentată drept unul din „tigrii economici” ai Uniunii Europene, criza financiară declanșată din Statele Unite, care a lovit bursele din întreaga lume, a pus în discuție fundamentele programelor de guvernare propuse de politicieni. Partidele politice, pornite însă în cursa pentru a câștiga cu orice preț voturi, nu au avut curajul de a renunța la promisiunile anterioare, bazate pe premisele continuării creșterii economice, astfel încât campania electorală a abundat de promisiuni electorale cu un pronunțat caracter populist (*vezi mai jos*).

Explicații pentru creșterea puterii lui Traian Băsescu

Încă înainte de desfășurarea campaniei electorale a devenit evidentă concentrarea puterii în jurul președintelui Traian Băsescu. Întrebarea esențială este cum a fost posibilă împlinirea visului cezarist, cu toate că analizele care să atragă atenția asupra proiectelor lui Traian Băsescu nu au lipsit, iar astfel de proiecte nu sunt noi nici în istoria umanității nici în cea a României? Răspunsurile sunt multiple și cer o analiză de sine stătătoare. Aici indicăm sintetic doar o parte din explicații:

- abilitățile naturale ale lui Traian Băsescu de a interpreta diverse partituri politice, prin manipulare și diversiune, în condițiile lipsei de constrângeri morale. Prin întreaga sa biografie, Traian Băsescu a indicat faptul că nu este interesat decât de propria supraviețuire politică, respectiv de mărirea puterii sale (episoadele sunt numeroase și cunoscute, încât nu insistăm în prezentarea factuală a acestora). Profilul personalității sale este de tip autoritar, rădăcinile acesteia putând fi găsite atât în mediul familial (tatăl său a fost militar) cât și în profesie (ofițer de marină), astfel încât disprețul său față de ordinea democratică, implicit pluralistă, este explicabil prin biografie. Nu pot fi găsite în biografia politică a lui Traian Băsescu episoade care să demonstreze atașamentul intrinsec al acestuia față de democrație și statul de

drept. Opoziția față de guvernarea PSD în perioada 2001-2004, și retorica împotriva „partidului-stat” trebuie înțelese drept mijloace ale unei campanii de cucerire a puterii;

- aplicarea consecventă a principiului *divide et impera*. Partidele politice au fost supuse subversiunii din interior și presiunii din exterior, fiind utilizate mijloace diverse, nu întotdeauna evidente și cu atât mai puțin legale. Astfel, rezistența partidelor a fost redusă, iar capacitatea lor de acțiune strategică a fost serios limitată. Prima victimă a acestei strategii a fost Partidul Național Liberal care, în condițiile refuzului de a accepta încolonarea în rândurile formațiunii prezidențiale, a fost supus presiunii sciziunii prin utilizarea grupului oportunist Stolojan-Stoica-Muscă. După cum se știe, PL-D a fost integrat în PD, dar exponenții fostului curent pro-băsescian din PNL, în ciuda ambițiilor de a ocupa posturi-cheie în guvernul Boc, au fost marginalizați până la urmă de „vechea gardă” din continuatorul pe linie directă a FSN. Așa cum apare acum tot mai evident, inclusiv în lumina unor declarații publice, Traian Băsescu și-a căutat și a găsit aliați în PSD încă dinaintea alegerilor parlamentare. Motivele pentru care aceștia s-au lăsat seduși de promisiunile prezidențiale sunt diferite și ele nu interesează prezentul studiu. Din perspectivă prezidențială, însă, scopul real al unui atare demers este blocarea mobilizării social-democraților pentru susținerea unui candidat propriu și viabil în cursa prezidențială. **O înfrângere umilitoare a social-democraților la alegerile prezidențiale, cumulată cu pierderea de identitate consecutivă alianței cu partidul prezidențial (PD-L) și cu pierderea de popularitate consecutivă unei guvernări pe timp de criză, ar putea fi, de asemenea, cauza compormiterii stângii democrate românești pe o durată imprevizibilă. Consonantă cu politica de subminare a stângii europene promovată de fosta administrație Bush (inclusiv prin susținerea „revoluțiilor” portocalii) această acțiune face parte din strategia băsesciană de decredibilizare a partidelor politice necesară pentru instaurarea unui *regim personal de mână forte* în România.**
- constituirea unei stări de anarhie neo-feudală, atât în stat, cât și în partide. Pe ruinele statului comunist, la fel ca și pe structurile fostului Imperiu roman de Apus, s-au creat rețele de putere economică și politică, având ambiția independenței în raport de puterea centrală decăzută. În condițiile slăbiciunilor autorității puterii centrale, ulterior a dependenței acesteia în materie electorală de „oștile locale”, conducătorii locali au intrat în concurență unii cu alții pentru influențarea deciziilor de la nivel central – în stat și partide. Competiția fără reguli poate fi înțeleasă ca o stare de anarhie, iar nu de democrație, deoarece regimul democratic presupune domnia legii, transparență și răspundere, respectiv echilibrul și controlul reciproc al puterii. Nimic din toate acestea nu pot fi regăsite în manifestările anarhiei neo-feudale.

Traian Băsescu pare a fi înțeles din referendumul pentru demiterea sa și din alegerile pentru Parlamentul European din anul 2007 că proiectul său de instituire a unui regim autoritar-centralist are nevoie de sprijinul temporar al structurilor de putere locale. Alegerea prin vot direct a președinților de consilii județene, acceptată și chiar încurajată de Traian Băsescu, a determinat constituirea unei noi realități politice, mai vizibilă în PSD, în urma căreia deciziile strategice ale partidelor au devenit dependente de interesele notabilităților locale¹. Procesul de formare a guvernului de mare coaliție a evidențiat alianța conjuncturală dintre Cezar și nobilimea locală, fiecare având o agendă ascunsă sau, în orice caz, subînțeleasă: conducătorii locali să folosească resursele și structurile autorității publice potrivit propriei logici (vezi nominalizarea prefectilor – structuri ale autorității centrale - de către conducerile locale ale partidelor, iar noii prefecti sunt, în majoritate, oameni fără o mare greutate politică în plan local), iar Traian Băsescu să obțină un nou mandat și, posibil, o nouă Constituție. Numai că ceea ce nu pare a fi încă evident pentru toți semnatarii acestui pact este faptul că durata sa nu este de patru ani, așa cum vinde Cezarul iluzia, ci de un an. Dacă Traian Băsescu va fi reales, va urma aplicarea proiectului autoritar-centralist, a cărui logică internă presupune „tăierea capetelor” nobilimii locale, sau transformarea sa în nobilime de Curte. Aceasta este logica implacabilă a istoriei. După cum se știe, **după anarhia feudală a urmat monarhia absolută. Democrația a fost inventată mai târziu;**

- dezbaterea publică a fost contaminată de populism. Competiția pentru putere a făcut ca dezbaterile publice să fie profund impregnate de populism. Prima victimă este instituția parlamentară, aceasta fiind decredibilizată și supusă oprobiului public (nu credem că este întâmplător faptul că unul din performerii scrutinului din 30 noiembrie, Silviu Prigoană de la PD-L, și-a creat identitatea politică atacând Parlamentul, cerând desființarea unei Camere și mutarea din Palatul Parlamentului, pentru reducerea cheltuielilor!). Contaminarea populistă a dezbaterii publice are o legătură directă cu prezența scăzută la vot și cu structura rezultatelor: o parte a electoratului fluctuant, cel care a decis începând cu anul 1996 soarta alegerilor din România, a preferat să rămână acasă, ca urmare a profundei dezamăgiri produse de partidele politice, indiferent de numele pe care îl poartă. Responsabilitatea pentru ascensiunea populismului în spațiului public revine, în proporții diferite, politicienilor, jurnaliștilor și comentatorilor. Gândirea critică a fost sistematic anihilată, în spațiul media fiind marginale opiniile care se opun paradigmei populiste. Cetățeanul, din poziția de actor angajat, a fost marginalizat în postura facilă de „legumă socială”, care nu mai

---

¹ Pentru a înțelege fenomenul recurgem la următoarea analogie: anarhia feudală a făcut ca, în timpul unui conflict militar, operațiunile militare să nu fie decise de Marele Stat Major, ci de conducătorii unor structuri militare locale, care pun sub presiune conducerea politică de la nivel central prin amenințarea cu o răzmeriță, la fel ca altădată garda pretoriană în Imperiul roman.

are nevoie să reflecteze la sensul vieții politice, trebuind doar să participe la ritualuri ale uniformizării și acceptării mediocrității. Rezultatul este cel pe care îl vedem acum: dezangajarea civică și ruperea societății de decizia politică;

- subordonarea economică a presei și anihilarea organizațiilor societății civile prin transformarea lor în agent electoral deghizat. Cartelizarea presei a contribuit și ea la crearea premiselor pentru instaurarea unui regim de factură autoritară, deoarece partizanatul excesiv al instituțiilor media a determinat îndepărtarea de sfera socială a numeroși cetățeni. Altădată active, o parte a ONG-urilor au acceptat să funcționeze în siajul prezidențial, în condițiile în care o parte din „patronii lor spirituali” au devenit propagandiști oficiali ai politicii lui Traian Băsescu, o parte a acestora fiind răsplățiți prin sinecuri în instituțiile publice. Institutul Cultural Român, la fel ca altădată Fundațiile Regale, regrupează vârful inteligenței care a acceptat slujirea Cezarului.

II. ALEGERILE PARLAMENTARE

În cadrul acestui capitol analizăm principalele elemente ale componentei tehnice a alegerilor parlamentare, modul în care partidele politice și-au propus să câștige suportul alegătorilor, rolul societății civile în procesul electoral, precum și interpretarea rezultatelor scrutinului din 30 noiembrie 2008.

1. Cadrul juridic, organizarea și desfășurarea alegerilor

a) Cadrul legal

Fără a intra în detalii tehnice, prezentăm pe scurt cadrul legal pentru desfășurarea alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2008. Acesta a fost constituit de **Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali**, de **Ordonanțele de urgență nr. 66/2008 pentru modificarea și completarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 334/2006 privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, precum și pentru modificarea Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali și nr. 97/2008 privind modificarea și completarea titlului I al Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali**, de **Hotărârile Guvernului nr. 802/2008 pentru aprobarea primei delimitări a colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului**, **nr. 983/2008 privind stabilirea datei de desfășurare a alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat din anul 2008**, **nr. 984/2008 privind aprobarea bugetului și a cheltuielilor necesare pentru pregătirea, organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat din anul 2008**, **nr. 985/2008 privind aprobarea Programului calendaristic pentru realizarea acțiunilor din cuprinsul perioadei electorale, la alegerile pentru Camera Deputaților și Senat din anul 2008**, **nr. 986/2008 privind stabilirea măsurilor pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat din anul 2008** și de alte opt Hotărâri de Guvern și trei Ordonanțe de Urgență privind organizarea logistică a procesului de votare, precum și trei rectificări ale delimitărilor colegiilor electorale.

După cum se poate observa, cadrul legal a fost constituit în etape, fiind complex, implicând un important efort de documentare și înțelegere din partea instituțiilor responsabile cu organizarea alegerilor.

Sistemul electoral creat prin Legea nr. 35/2008

Legea nr. 35/2008 a adus o serie de modificări importante procesului electoral, față de scrutinele legislative anterioare.

Cea mai importantă modificare adusă prin Legea nr. 35/2008 privește înlocuirea procedurii votului plurinominal (a listei de partid) cu cea a votului uninominal, conform art. 5, alin.(1)². Ca atare, legea prevede, la art. 29, alin (1), posibilitatea înscrierii unui singur candidat de către fiecare competitor electoral (partid politic, alianță sau formațiune a minorităților naționale, candidat independent) într-un colegiu. Această prevedere a constituit substanța „uninominală” a legii electorale.

Totodată, noua lege aduce și alte modificări procesului electoral. Astfel, la art. 8 al legii în discuție se prevede că alegătorul nu poate vota decât „în secția de votare pe a cărei listă de votare este înscris”, pe raza localității de domiciliu sau de reședință³. În acest fel au fost eliminate listele suplimentare, care produsese războaie dezbateri în trecut, iar cetățenii aflați în tranzit nu au putut vota. Art. 10 al legii introducea o altă noutate, prin înființarea unei circumscripții speciale pentru românii din străinătate. Coroborat cu prevederile art. 8, alin. 2, această prevedere a permis înființarea mai multor secții de votare acolo unde erau înregistrați mai mulți cetățeni români rezidenți. Prevederea respectivă era o reglementare care ținea seama de numărul mare de români care muncesc în țări ale Uniunii Europene sau în alte state ale lumii.

Art. 11 a constituit baza delimitării colegiilor electorale, coroborat cu art. 5, alin. 2 și 3, care prevedea că norma de reprezentare pentru un loc de deputat era de 70.000 de locuitori, iar pentru un senator, de 160.000 de locuitori. Astfel, fiecare județ și sector al Municipiului București era împărțit în mai multe colegii, în funcție de această normă. Totuși, în ciuda acestui principiu, în delimitarea colegiilor au existat discrepante mari puse pe seama arbitrariului, după cum și pentru colegiile din străinătate s-au putut constata decalaje, colegiile pentru deputați pentru Europa de Est și Asia, respectiv pentru Africa și Orientul Mijlociu, fiind mult mai puțin populate decât colegiile pentru Europa de Vest și America de Nord, lucru ce a dus și la anomalii privind numărul de votanți pentru un deputat ales în urma distribuției⁴. De aceea, remarcăm ca o vulnerabilitate a acestor alegeri faptul că multe dintre colegii au fost inegal delimitate, fără respectarea regulii relativei egalități sub aspect demografic, măsură ce trebuia să asigure respectarea principiului egalității de desemnare a votului. Pentru că acest lucru a fost sesizat și s-a constituit într-un element de presiune pentru blocarea acestui tip de sistem electoral în intenția de a se reveni la precedentul, litera h) a articolului amintit a fost modificată prin OUG nr.

² Se poate compara cu textul similar al vechii legi, nr. 373/2004

³ „Legea votului uninominal. Lege pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, legea nr. 35/2008”, în *Monitorul Oficial al României*, Partea I nr. 196 din 13/03/2008, p. 4

⁴ Este vorba despre deputatul UDMR Koto Iosif, ales în colegiul D4 din Diaspora (Africa – Orientul Mijlociu) cu doar 34 de voturi!

66/2008, în sensul eliminării practic a restricției ca cel mai mare colegiu uninominal să fie cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal.

O primă modificare de substanță a procesului electoral a fost efectuată prin articolul 29 al legii, care prevede posibilitatea înscrierii unui singur candidat de către fiecare competitor electoral (partid politic, alianță sau formațiune a minorităților naționale, candidat independent) într-un colegiu. **Această prevedere a constituit substanța „uninomială” a legii electorale .**

Totodată, art. 29 introducea și obligația controversată de depunere a unei sume echivalente cu 5 salarii minime pe economie pentru fiecare candidat în contul Autorității Electorale Permanente. Suma urma să fie returnată doar celor care obțineau peste 2% din voturi. De asemenea, articolul respectiv introducea obligativitatea candidaților născuți înainte de 1 ianuarie 1976 de a da o declarație pe propria răspundere privind apartenența la securitate ca poliție politică.

O prevedere susceptibilă de a fi discriminatorie era introdusă prin art. 30, care prevedea că niciun candidat independent nu se putea înscrie în alegeri dacă nu era susținut de cel puțin 4% din populația colegiului electoral, nu mai puțin de 2.000 pentru Camera Deputaților și 4.000 pentru Senat. Condiționarea înscrierii în competiția electorală prin impunerea unui filtru prealabil poate fi văzută ca o măsură menită a menține *statu-quo*-ul, în folosul partidelor deja existente.

Un element nou la aceste alegeri a fost și prevederea, la art. 45 alin. 13 al legii, a posibilității votului alb, adică o modalitate de a protesta împotriva tuturor candidaților prezenți pe buletinul de vot, fără a anula buletinul respectiv.

Procedura scrutinului în circumscripții uninominale trebuie înțeleasă prin raportare la modalitatea de calculare a rezultatelor alegerilor și de atribuire a mandatelor. Aceasta este descrisă în art. 48-49 ale legii. Astfel, după centralizarea datelor, se stabilesc formațiunile politice care au obținut un număr de voturi mai mare decât pragul electoral de 5% din voturile exprimate, atât la Senat cât și la Camera Deputaților. În același timp, se stabilește și un prag alternativ, de 6 mandate de deputat și 3 mandate de senator, obținute prin majoritate absolută (50% + 1 din voturile exprimate), pentru ca o formațiune politică să acceadă în Parlament.

După acest prim pas, se trece la procedura de repartizare a mandatelor pe competitori electorali (partide, alianțe, formațiuni ale minorităților naționale, independenți), cu două etape. Astfel, în prima etapă, biroul electoral de circumscripție stabilește coeficientul electoral al circumscripției, prin împărțirea numărului total de voturi valabil exprimate la numărul de mandate pentru fiecare Cameră, coeficient la care se împarte numărul total de voturi valabil exprimate al fiecărui competitor electoral în acea circumscripție. Numărul întreg obținut reprezintă numărul de mandate câștigate de acel competitor în prima fază în acea circumscripție. Candidații independenți primesc mandatul doar dacă obțin majoritatea absolută în colegiul aferent. Restul de voturi neutilizate în această fază, precum și numărul de mandate neatribuite sunt comunicate Biroului Electoral Central (BEC) pentru a fi repartizate în etapa a II-a, la nivel național, utilizându-se metoda d'Hondt.

În etapa națională, numărul de voturi neutilizate al tuturor competitorilor care trec de pragul electoral se împarte la numărul de mandate, obținându-se un nou coeficient pentru alocarea acestora pentru fiecare formațiune politică. În continuare, se stabilește un coeficient al fiecărei circumscripții pentru alocarea mandatelor rămase, în funcție de ordinea clasării competitorilor.

Coeficientul național se împarte la coeficientul local al fiecărei circumscripții, obținându-se numărul de mandate al fiecărui partid în fiecare unitate teritorială. În cazul în care coeficientul de circumscripție este mai mare decât coeficientul național se atribuie un mandat din oficiu. Dacă în urma acestei proceduri nu este posibilă alocarea mandatelor, BEC ia în considerare circumscripția în care un competitor are cel mai mare număr de candidați sau cel mai mare număr de voturi neutilizate. În cazul în care și după această procedură rămân mandate nealocate, acestea se distribuie pe baza acordului între competitorii politici sau prin tragere la sorți (sic!).

Procedura atribuirii de mandate candidaților cuprinde tot două etape. În prima etapă, se atribuie mandatele candidaților care au obținut majoritatea absolută a voturilor exprimate în acel colegiu. În etapa a doua, candidații care nu au obținut majoritatea absolută sunt ordonați descrescător pe o listă în funcție de raportul (diferența) dintre numărul de voturi obținute și coeficientul electoral al circumscripției respective. În același timp, numărul de mandate obținute majoritar, în prima etapă (uninominal) se scade din numărul de mandate al circumscripției, restul obținut fiind alocat în a doua etapă de atribuire a mandatelor, în funcție de ordinea de pe lista ordonată a candidaților rămași în acea circumscripție. Dacă primul competitor și-a epuizat numărul de voturi disponibil în acea circumscripție, se trece la următorul clasat pe lista ordonată. Dacă și în acest caz unii competitori nu obțin numărul de mandate la care au dreptul în acea circumscripție se atribuie câte un mandat suplimentar⁵, existând astfel posibilitatea creșterii numărului parlamentarilor aleși.

În cazul apariției unui mandat vacant, ca urmare a decesului sau demisiei unui deputat sau senator ales, pentru ocuparea acestuia se organizează alegeri parțiale în colegiul respectiv, cel mai bine clasat candidat fiind declarat câștigător. Această situație nu poate apărea, însă, dacă au mai rămas mai puțin de 6 luni până la organizarea următoarelor alegeri legislative naționale. Menționăm faptul că alegerile parțiale se desfășoară după regulile unui tip de sistem electoral – cel al majorității relative, cu consecința virtuală a inegalității de desemnare a parlamentarilor.

Principala concluzie referitoare la sistemul electoral creat în baza Legii 35/2008 este că putem vorbi de un mecanism electoral original, fără corespondent în Europa, în care candidaturile au loc în circumscripții uninominale, dar

---

⁵ În practică acest lucru nu s-a întâmplat decât o dată, în cazul colegiului uninominal nr. 1 din circumscripția electorală Arad pentru alegerea Camerei Deputaților, unde a primit mandat, alături de cel revenit candidatului UDMR, și candidatul PD-L care a întrunit majoritatea absolută a voturilor.

repartizarea mandatelor se face după reguli proporționale, care, aparent, a condus la apariția unui efect de inechitate electorală⁶. Cauza acestei situații trebuie căutată în chiar sânul compromisului politic dintre partide care a însoțit adoptarea noii legi electorale, considerate de toți actorii a fi un exercițiu (cu o durată limitată) menit a simula reînnoirea contractului politic dintre partide și cetățeni.

b) Organizarea alegerilor

Alegerile locale din iunie 2008 au evidențiat, pentru prima dată cu multă claritate, legătura de cauzalitate între bani și opțiunile politice. Mutarea centrului de greutate al campaniei electorale de la nivel național la nivel de colegiu a creat premisele perpetuării sau chiar amplificării situațiilor evidențiate la alegerile locale. În plus, considerăm că acest sistem electoral a impus și o altă caracteristică: clasa politică, cel puțin la nivel de parlamentar, a ajuns să fie dominată numai de persoane cu un anumit statut financiar, care și-au putut susține sau atrage fondurile necesare pentru o campanie electorală ce, evident, a impus costuri importante.

Schimbarea sistemului electoral a generat în campania electorală o adevărată confuzie cu privire la rolul și obligațiile pe care le au parlamentarii. Marea majoritate a electoratului, chiar și din urbanul mare, s-a raportat la candidații pentru Parlament ca la niște virtuali primari sau administratori locali. Așa se explică și de ce marea majoritate a candidaților și-au axat campaniile electorale pe programe ce semănau izbitor de mult cu cele din alegerile locale, în special cu cele pentru alegerea primarilor.

Calitatea și caracterul democratic al alegerilor sunt influențate în mod direct și de felul în care este organizat scrutinul. Cele mai importante probleme organizatorice semnalate în desfășurarea alegerilor din 30 noiembrie 2008 sunt următoarele: insuficienta precizie a cadrului legislativ, buletine de vot imprimate pe o hârtie de proastă calitate; tușul insuficient și de proastă calitate; numărul prea mic de secții de votare în unele localități. Deși au existat probleme de organizare, se poate considera că, în general, alegerile locale din 30 noiembrie 2008 au fost, în linii generale, libere și corecte.

Totuși, aspectul folosirii mitei electorale rămâne o pată pe imaginea procesului electoral din România, chiar dacă nu există până în acest moment studii relevante în legătură cu amploarea fenomenului. Din analiza informațiilor publice se poate însă conchide faptul că fenomenul „bani pentru voturi” este destul de răspândit, atât în mediul rural cât și în cel urban, în toate regiunile țării.

Un aspect care nu a fost încă pe deplin clarificat, iar partidele politice, prinse în vârtoarea negocierilor pentru formarea guvernului nici nu au insistat asupra lui, este cel al diferențelor dintre sondajele realizate la ieșirea de la urne și rezultatele finale ale alegerilor (vezi Tabel 1). Deși CCSB a anunțat o marjă de eroare +/-1%

---

⁶ Este vorba de situațiile în care mandatul nu a revenit întotdeauna competitorului clasat pe prima poziție – în total, 115 mandate de deputat și senator (25%).

pentru cercetarea sa, iar INSOMAR o marjă de eroare +/-0,5%, marjele de eroare efective au fost între +2,27 și -2,96. Așa se explică de ce la ora 21, în seara alegerilor, la închiderea urnelor, Alianța PSD+PC a fost anunțată drept câștigătoare, dar după numărarea voturilor aceasta a fost depășită ca număr de mandate de PD-L.

1. Tabel comparativ între *exit-poll*-uri și rezultatele finale ale alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2008

Nr. crt.	Formațiune politică / Rezultat	Sondaj CCSB		Sondaj INSOMAR		Rezultate BEC	
		Senat	Camera Deputaților	Senat	Camera Deputaților	Senat	Camera Deputaților
1	PSD+PC	35,7%	36,5%	35,7%	36%	34,16%	33,09%
2	PD-L	31,3%	30,6%	31,7%	30,8%	33,57%	32,36%
3	PNL	20,5%	20,4%	19,8%	20,4%	18,74%	18,57%
4	UDMR	7,1%	6,7%	6,7%	6,7%	6,39%	6,17%

Pot fi avansate trei tipuri de explicații pentru înțelegerea diferențelor dintre sondajele de opinie și rezultatele oficiale:

- erori ale sondajelor: eșantionare eronată, incompetența unor operatori, lipsa de onestitate a votanților, etc.;
- manipularea voturilor albe și nule, deoarece 383.878 de voturi au fost anulate și 315.356 au fost declarate albe, la vot prezentându-se 7.238.871 de cetățeni. Aceasta înseamnă că circa 350.000 cetățeni reprezentând aproape 5% din totalul celor care au votat în noiembrie 2008, s-au prezentat la vot degeaba. Însă, dacă realizăm corelația dintre voturile nule și cele valide la ultimele alegeri, obținem un procent de 4,5% în scrutinul pentru Parlamentul European (noiembrie 2007), respectiv 5,5% în alegerile parlamentare din anul 2004. Ca atare, poate fi identificată o corelație directă între nivelul participării și numărul voturilor anulate, respectiv albe, acestea crescând proporțional cu nivelul prezenței;
- fraude electorale (softul alegerilor). Ipoteza a fost avansată în mass-media, dar nu au fost aduse până în acest moment dovezi concludente în sprijinul acesteia.

2. Strategii de campanie ale principalilor actori politici

În cadrul acestui subcapitol analizăm strategiile politice ale actorilor politici în perioada campaniei electorale prin referire la promisiunile electorale, respectiv la modelul de organizare al campaniei electorale.

a) PD-L (Traian Băsescu)

Rezultatele sub așteptări ale alegerilor locale și, mai ales, pierderea costisitoare a Primăriei Capitalei, au constituit pentru Traian Băsescu puternice semnale de alarmă. Perspectiva pierderii alegerilor prezidențiale, în condițiile rămânerii partidului prezidențial în afara guvernului au determinat mobilizarea tuturor resurselor.

Sub raport tactic, PD-L a renunțat la interdicția cuprinsă în Programul politic de a se alia cu social-democrații, lărgindu-și astfel potențialul de alianță. De asemenea, încă de la începutul campaniei electorale, pe diferite voci, PD-L a anunțat că nu este exclusă nicio variantă pentru constituirea unei majorități guvernamentale, fie cu PSD, fie cu PNL.

Mesajul central al campaniei electorale a fost stabilit în două etape, mergând însă pe aceeași idee: definirea PD-L ca un actor politic anti-sistem. În prima fază, programul electoral al partidului prezidențial a fost denumit „Gândim Altfel”, ulterior acesta fiind înlocuit cu mult mai radicalul „Ei cu Ei, Noi cu Voi”. Prin acest din urmă slogan, partidul prezidențial dorea să marcheze distanța care-l separă de restul partidelor politice, mesajul subsidiar fiind că Traian Băsescu și partidul său reprezintă singura voce „autentică” a poporului.

În același plan al componentei ideatice trebuie remarcat Programul de guvernare 2009-2012 al PD-L, conținând promisiuni electorale numeroase și floamboaiante, cifrele promisiunilor neavând terminații rotunde (ca ale PSD), pentru a da impresia unor calcule precise (științifice!) care le fundamentează.

Campania electorală a PD-L a avut doi vectori de mesaj centrali, unul informal (Traian Băsescu) și altul formal, Theodor Stolojan, în calitate de candidat la postul de prim-ministru. Rămâne în antologia momentelor șocante de campanie electorală opțiunea strategilor PD-L de a-l pune pe Stolojan să-și anunțe intenția de a fi prim-ministru (august 2008) aflându-se pe marginea unei piscine, în costum de baie, pentru a neutraliza vulnerabilitatea în fața întrebării „Este Theodor Stolojan suficient de sănătos pentru a face față funcției de prim-ministru, după ce în anul 2004 s-a retras din competiția electorală motivând că este grav bolnav?”

Pentru a evita demobilizarea activiștilor, sponsorilor și a altor structuri care au sprijinit campania PD-L, vectorii de mesaj ai partidului și cei asociați acestora au susținut interpretarea Constituției în sensul unui drept exclusiv și arbitrar al Președintelui Republicii de a nominaliza candidatul la postul de prim-ministru, implicit al formării guvernului. Această linie de comunicare a fost una strategică în campania PD-L, fiind inițiată și întărită chiar de către Traian Băsescu.

Apariția primelor semnale puternice ale crizei economico-financiare globale la începutul toamnei anului 2008 nu a modificat în mod radical nici atitudinea PD-L nici a Alianței PSD+PC, ambele considerând că revenirea asupra promisiunilor electorale deja lansate și revizuirea programelor de guvernare ar putea însemna pierderea unor puncte electorale. Ca atare, chiar înaintea alegerilor pentru Parlament au fost votate două legi cu importante consecințe financiare: majorarea salariilor în sistemul de învățământ și creșterea pensiilor celor care au fost încadrați în grupele I

și II de muncă. În pofida opoziției guvernului Tăriceanu față de aceste majorări, dar a votului favorabil al parlamentarilor liberali, PD-L și Alianța PSD+PC au susținut împreună sustenabilitatea măsurilor decise. Mai mult, Traian Băsescu s-a implicat în aceste chestiuni, susținând mărirea salariilor cadrelor didactice, ba chiar și a funcționarilor publici, promulgând legile adoptate de Parlament în ciuda opoziției Guvernului. Logica electorală a prevalat asupra rațiunii politice și a celei economice, raționamentul fiind „să obținem mai întâi voturi, să formăm guvernul, pe urmă o să vedem ce se poate face. Oricum, românii au memoria scurtă!”

Sub raport organizatoric, campania PD-L a fost condusă într-un spirit cazon, sun directa coordonare a Palatului Cotroceni. Mesajele au fost coordonate de la București, iar machetele materialelor publicitare au fost realizate centralizat, în fiecare colegiu fiind personalizate în funcție de candidat.

b) Alianța PSD+PC

Scorul obținut de PSD în alegerile locale din iunie 2008 a fost mai slab decât cel realizat în alegerile locale din anul 2004, dar el crea perspective optimiste pentru militanții partidului în vederea alegerilor parlamentare, sub condiția mobilizării tuturor resurselor. În vara anului 2008 liderii PSD au căzut de acord că prioritară este câștigarea puterii, punând astfel capăt diverselor rivalități.

Sub raport tactic, PSD a căutat să-și asume statutul de unic partid de opoziție, iar de pe această platformă să transmită mesajele electorale. Sinteza ofertei politice a fost cuprinsă în documentul „10 angajamente pentru România”, conținând propuneri cu ținte foarte înalte, scopul fiind de a mobiliza atât electoratul cât și proprii militanți și activiști de partid.

Campania electorală a PSD s-a desfășurat pe două paliere. La nivel central principalul vector de mesaj a fost președintele PSD și candidat la funcția de prim-ministru, Mircea Geoană, mesajele electorale constând în trei clipuri tematice (economic-social; salarii-pensii; salarii profesori). La nivel local a existat o marjă de libertate destul de mare pe care candidații PSD au avut-o, din moment ce aceștia și-au autofinanțat campania electorală, conținutul mesajelor fiind eterogen în comparație cu cel al PD-L. La nivelul Municipiului București s-a realizat o campanie unitară, desfășurată sub sloganul „Tu înainte de toate”, sloganul general al PSD fiind „Mai bine pentru cei mulți”.

c) PNL

Din postura de partid de guvernământ, PNL a privit cu optimism alegerile parlamentare, deoarece alegerile europarlamentare și cele locale au consacrat eșecul proiectului lui Traian Băsescu de a anihila formațiunea politică a liberalilor români.

PNL a fost forțat, prin natura condiției de partid aflat la putere, să-și construiască mesajul pe tema continuității, asumându-și rezultatele pozitive ale perioadei 2005-2008. Premierul Călin Popescu-Tăriceanu și-a asumat misiunea de a

fi principalul vector de mesaj al PNL, sub sloganul „Împreună putem face mai mult”.

În contextul apariției crizei economico-financiare, PNL a mizat pe tema de unic reprezentant al dreptei, un partid responsabil. În ciuda votului din Parlament, PNL a decis să blocheze majorarea pensiilor pentru grupule I și II de muncă, potrivit noii legislații, împotrivindu-se și presiunilor venite din partea PSD și a lui Traian Băsescu (PD-L) pentru majorarea cu 50% a salariilor profesorilor.

De asemenea, în aceeași notă a responsabilității, în ultima perioadă a campaniei electorale, Guvernul Tăriceanu a anunțat luarea unor măsuri anti-criză, acestea fiind ulterior considerate condiții pentru a participa la guvernare alături de alte partide.

PNL a încercat să desfășoare o campanie unitară la nivel național în formă și conținutul general. Principalul avantaj al PNL în campania electorală a fost posibilitatea de a aloca și utiliza resursele publice în folosul său.

d) UDMR

Experiențele alegerilor pentru Parlamentul European din noiembrie 2007 și a celor locale din iunie 2008 au dat conducerii Uniunii liniștea siguranței că nu vor rata intrarea în Parlament, în ciuda concurenței radicalilor naționalist-conservatori. De altfel, aceștia din urmă au învățat din eșecurile precedente, evitând să folosească vehiculul Uniunii Civice Maghiare, angajându-se în competiția electorală din postura de candidați independenți.

Pentru menținerea monopolului UDMR asupra voturilor comunității maghiare, liderii Uniunii au desfășurat, în principal, două operațiuni de ordin tactic: i) s-au folosit de prezența la guvernare pentru a controla rețelele de influență din sânul comunității maghiare (în principal bisericile), promițând continuarea alocării preferențiale a resurselor publice; ii) au preluat din tematica concurenților, promițând, de exemplu, realizarea autonomiei teritoriale, cerând însă și învățarea de către etnicii (copiii) români din Transilvania a limbii maghiare. În acest fel, utilizând rețeta folosită cu succes și în alte ocazii, UDMR a reușit să se prezinte cetățenilor drept acel rău necesar de care au nevoie pentru a influența politica românească.

e) Partidele extraparlamentare (PRM, PNG)

Alegerile locale au accelerat declinul partidelor conduse de Corneliu Vadim Tudor și George Becali, fapt evidențiat și de situația că atât PRM cât și PNG-CD au reușit cu mare greutate să găsească oameni dispuși să candideze pentru cele două partide. Privită în ansamblu, oferta de candidați ai PRM și PNG-CD, mai mult decât în cazul celorlalte partide, arată un conglomerat pestriț de politicieni expirați, oameni de afaceri debusolați, foști fotbaliști, veleitari fără un contur ideologic precis ș.a.

Sub raportul conținutului programelor politice atât PRM cât și PNG-CD nu au propus noutăți semnificative față de linia tradițională naționalist-populistă, cu accente justițiariste. Diferențele dintre cele două partide naționaliste sunt semnificative doar în raport cu trecutul comunist: în timp ce PRM este paseist, promovând o retorică idilic-romantată asupra perioadei ceaușiste, George Becali apelează frecvent la discursul anticomunist.

Conducerile PRM și PNG-CD au privit cu speranță și teamă competiția electorală, lăsând în grija candidaților organizarea alegerilor, deoarece nu au avut posibilitatea de a desfășura o campanie unitară la nivel național, sperând în norocul atingerii pragului electoral de 5% sau, mai ales în cazul PNG-CD, a celui alternativ de 6 deputați și 3 senatori câștigați în mod direct. Însă, prinse între competiția acerbă dintre PD-L și Alianța PSD+PC, partidele minore nu au reușit să convingă electoratul, cel mai usturător eșec fiind cel al multimilionarului George Becali, care nu a reușit să atragă de partea sa electoratul sărac din cartierul bucureștean Ferentari, în pofida importantelor donații făcute către acesta de-a lungul timpului.

3. Rolul mass-media și a altor organizații ale societății civile

Alegerile din anul 2004 au fost marcate de o masivă interferență între procesul politico-electoral și sistemul mass-media. Lecția anului electoral 2004 a fost aceea că, în condițiile echilibrului dintre două blocuri politice, presa este cea care poate influența rezultatul competiției politice. Fiind conștienți de această situație, principalii deținători ai puterii economice au investit și în domeniul presei, începând cu anul 2005 fiind evidențiat un proces de concentrare a capitalurilor. Aspectul celei mai spectaculos a fost competiția dintre televiziunile de nișă (știri și dezbateri politice), *Antena 3* și *Realitatea Tv*. Rivalitatea și competiția din domeniul economic ale oligarhiei românești și-a găsit corespondența și în domeniul politic, astfel încât liniile strategice ale orientărilor trusturilor de presă au fost sincronizate cu interesele politice ale patronatelor. Consecința principală a cartelizării presei din România a fost creșterea gradului ei de partizanat, situație evidențiată în conținutul jurnalistic prin prevalența opiniilor în locul prezentării informațiilor.

Legislația electorală reglementează accesul partidelor politice în spațiul mass-media, în sensul impunerii unor cote (timpuri de antenă) pentru partidele parlamentare (în cazul posturilor publice de radio și televiziune), precum și a stabilirii perioadelor în care este permisă, respectiv interzisă, promovarea mesajelor electorale. Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) a funcționat ca o instituție de supraveghere atât a conținutului informațional cât și a respectării timpilor de antenă, intervenind prin decizii, recomandări și instrucțiuni. Noutatea în aceste alegeri a fost aceea că CNA a aprobat tarifarea în regim special a emisiunilor electorale, ceea ce, implicit, a creat un avantaj partidelor și candidaților care au putut mobiliza resurse. Fiind ea însăși o instituție aflată sub control parlamentar, în care partidele politice și instituțiile publice sunt reprezentate în mod direct, CNA a făcut obiectul unor vii contestări, mai ales din partea criticilor lui Traian Băsescu. În mod inevitabil, CNA își concentrează activitatea de monitorizare asupra mass-

media centrale, rămânând astfel în afara ariei de observație directă a posturilor de radio și a televiziunilor locale. Or, în condițiile în care tensiunea alegerilor parlamentare s-a concentrat la nivel local, o bună parte a campaniei electorale a rămas în afara supravegherii.

Spre deosebire de alegerile generale precedente, reglementările stricte ale CNA nu au contribuit prin ele însele la blocarea dezbaterilor, de acest lucru fiind responsabile chiar partidele, majoritatea candidaților preferând să participe la campanii electorale directe decât să obțină o expunere mediatică al cărui efect nu era în mod cert transformat în voturi. Dezbaterile politice au fost anoste, iar cele două emisiuni electorale la care au participat candidații pentru funcția de prim-ministru din partea PSD, PD-L și PNL, nu au ieșit din nota generală de apatie a campaniei.

Cartelizarea instituțiilor media a dat naștere unui fenomen de sinergie între mass-media audio-vizuală și presa scrisă, în sensul în care aceleași teme au fost prezentate într-o manieră similară în cadrul aceluiași trust, sau subiectele din ziare au devenit obiect al dezbaterilor la televiziuni și/sau radiouri.

Presa locală, fie că este vorba de cea electronică sau de cea scrisă, a fost principala beneficiară a bugetelor de campanie electorală, costul publicității crescând substanțial în perioada campaniei, pe măsura derulării competiției dintre candidații cu resurse financiare importante.

În campania electorală din 2004 a avut loc implicarea masivă a unei coaliții de ONG-uri numită Coaliția Română pentru un Parlament Curat. Aceleași organizații, reunite de această dată în „Coaliția pentru o Românie Curată” au lansat la 18 noiembrie 2008 o „listă neagră” a candidaților la alegerile parlamentare din 30 noiembrie. Însă, dacă în anul 2004 demersul ONG-urilor a fost amplu sprijinit financiar, logistic și politic atât de către finanțatorii externi ai demersului cât și de Alianța „Dreptate și Adevăr” PNL-PD, în anul 2008 inițiativa nu a fost sprijinită decât de PD-L și mass-media favorabile acestuia. Sprijinul extern pentru ONG-urile pro-prezidențiale a fost în mare parte retras, în condițiile refluxului „revoluțiilor colorate”, atât în Georgia cât și în Ucraina și România. Se poate vorbi de un eșec al Coaliției pentru o Românie Curată, atât pentru că demersul acesteia nu a avut ecouri favorabile decât într-o parte a presei, și în aceea fără entuziasm, cât și pentru că oamenii politici incluși pe „lista neagră” au obținut, în majoritate, suportul popular. Cauzele profunde ale eșecului rețelei de organizații care se legitimează prin folosirea emfatică a expresiei „societatea civilă” trebuie căutate în revelarea și pentru marele public a faptului că acestea au funcționat ca pseudo-partide, în folosul formațiunilor care se reclamau a aparține dreptei politice românești. Suspiciunile enunțate încă din anul 2004 în legătură cu organizațiile membre ale Coaliției pentru un Parlament Curat au fost confirmate de faptul că două dintre membrele marcante ale organizațiilor care făceau parte din CPC, Monica Macovei și Renate Weber au acceptat funcția de ministru în guvernul Tăriceanu, respectiv de consilier prezidențial. De altfel, Monica Macovei s-a dovedit a fi instrumentul prin care

Justiția română a fost repolitizată, în folosul președintelui Traian Băsescu. La rândul lor, cei mai vizibili intelectuali pro-prezidențiali (denumiți în mod ironic „deontologi portocalii”) și-au pierdut încrederea publicului pentru că s-a dovedit că suportul lor pentru Traian Băsescu nu era deloc dezinteresat, fiind beneficiarii unor sinecuri, iar în schimbul acestora au renunțat la orice spirit critic (esența condiției intelectualului public), transformându-se în propagandiști ai regimului de mână forte băsescian. Alții, pur și simplu au fost dezamăgiți de colaborarea cu președintele Băsescu și, fie au revenit în ONG-urile în care s-au consacrat, fie au acceptat diverse funcții în formațiuni politice, altele decât PD-L.

4. Rezultatele electorale. Posibile explicații

a) Prezența la vot

Primul aspect semnificativ al ultimelor alegeri parlamentare este reprezentat de scăderea prezenței la vot față de alegerile precedente, de la 56,52% în 28 noiembrie 2004 la 39,2% la 30 noiembrie 2008. (vezi tabel 2).

2. Tabel comparativ al prezenței la vot la scrutinele electorale și referendumurile organizate în România în perioada 2004-2008

Nr. crt.	Alegeri	Prezența la vot
1	Alegerile locale din 6 iunie 2004	54,23%
2	Alegerile generale din 28 noiembrie 2004	56,52%
3	Turul al II-lea al alegerilor prezidențiale din 12 decembrie	53,33%
4	Referendumul pentru suspendarea președintelui din 19 mai 2007	44,45%
5	Alegerile europene din 25 noiembrie 2007	29,46%
6	Referendumul pentru introducerea votului uninominal din 25 noiembrie 2007	26,56%
7	Alegerile locale din 1 iunie 2008	50,65%
8	Alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2008	39,2%

Analiza participării la vot evidențiază caracterul neomogen al implicării politice a cetățenilor. Județele cu cea mai mare rată de prezență la vot au fost Teleorman (50,68%), Vrancea (46,87%), Olt (46,47%) iar cea mai scăzută participare s-a consemnat în București (30,52%). La fel ca în precedentele scrutine, participarea la vot a cunoscut diferențe semnificative între mediul rural și cel urban, locuitorii satelor prezentându-se la vot în proporție de peste 50%.

Participarea peste media națională a cetățenilor din Teleorman, Vrancea sau Olt nu reflectă o cultură participativă mai pronunțată decât în alte regiuni ale României, ci trebuie explicată prin mobilizarea realizată de liderii locali ai partidelor politice.

Dincolo de cazurile particulare, pot fi identificați patru factori explicativi pentru prezența redusă la vot: i) scrutinul uninominal nu a fost perceput de către

cetățeni drept o metodă autentică pentru întărirea relației dintre aceștia și elitele politice. Pulverizarea campaniei electorale în activitatea din fiecare colegiu și absența unor dezbateri intense și autentice despre programele de guvernare a determinat scăderea mizei alegerilor; ii) lipsa de încredere a cetățenilor în clasa politică, neparticiparea fiind considerată un vot de blam la adresa partidelor politice, în condițiile confuziilor între putere și opoziție, respectiv a nerespectării identității doctrinare în programele electorale; iii) o parte a cetățenilor au ajuns la un anume grad de prosperitate, astfel încât nu se simt influențați de deciziile administrațiilor locale; iv) scăderea numărului de cetățeni prezenți în România, ca urmare a emigrației temporare în Occident.

b) Elemente generale

În urma desfășurării procesului electoral din 30 noiembrie 2008 au reieșit următoarele rezultate:

3. Tabel privind principalele rezultate ale alegerilor din 30 noiembrie 2008

Nr. crt.	Formațiune politică	Număr voturi		Procent (%)		Mandate	
		Camera Deputaților	Senat	Camera Deputaților	Senat	Camera Deputaților	Senat
1	PSD+PC	2.279.449	2.352.968	33,09	34,19	114	49
2	PD-L	2.228.860	2.312.358	32,36	33,57	115	51
3	PNL	1.279.063	1.291.029	18,57	18,74	65	28
4	UDMR	425.008	440.449	6,17	6,39	22	9
5.	Minorități	-	-	-	-	18	-

La aceste informații trebuie să mai adăugăm următoarele: în **138** de colegii uninominale pentru **Camera Deputaților** și în **58** pentru **Senat PD-L** a obținut primul loc la alegerile parlamentare. Pe locul doi se află **Alianța PSD+PC** cu **117** colegii la Camera Deputaților și **55** la Senat. **PNL** este pe locul 3 cu **37** de colegii la Camera Deputaților și **15** la Senat. **UDMR** a obținut **23** de victorii la Camera Deputaților și **9** la Senat (*vezi figura 1 și 2 din Anexe*). Însă, așa cum s-a văzut în cap. II, în subcapitolul dedicat explicitării noului sistem electoral, nu toți candidații care au obținut primul loc în colegiile în care au candidat au reușit să obțină și un mandat de parlamentar.

Clasamentul candidaților care au obținut peste 50% din voturile din colegiile în care au participat arată astfel: **PD-L - 32; Alianța PSD+PC - 32; UDMR - 15; PNL - 2.**

În raport cu datele prezentate mai sus, considerăm necesare și relevante următoarele observații de ordin general:

- este pentru prima dată după 1990 când în Parlament intră doar patru formațiuni politice (Partidul Conservator nu are o reprezentare parlamentară distinctă, fiind parte a grupurilor parlamentare ale Alianței PSD+PC);

- cel mai mare număr de voturi a fost obținut de Alianța PSD+PC, însă PD-L a obținut mai mult cu trei mandate. Explicația pentru această situație trebuie căutată în magnitudinea colegiilor, în sensul în care, de exemplu, pentru Camera Deputaților cel mai mic colegiu în București a avut 38.688 de alegători (Colegiul 2), iar cel mai mare 104.880 votanți (Colegiul 19). PD-L a câștigat mai multe colegii cu o magnitudine mai mică, în timp ce PSD a câștigat mai multe voturi în colegiile având un număr mai mare de electori;
- aproximativ 20% din parlamentarii PD-L și ai Alianței PSD+PC au reușit să obțină mandatele în mod direct, în cazul PNL procentul reducându-se la 2%. O atare statistică ne indică faptul că, în afara unor personalități având o notorietate ridicată, ceea ce a contat cel mai mult pentru alegători a fost imaginea generală a partidelor. Oamenii au votat în continuare partidele, chiar dacă acestea au avut în alegerile din 30 noiembrie o dimensiune „uninominală” mai pronunțată. **Suprapunerea dintre harta județelor în care partidele dețin președinția Consiliului județean și cea în care partidele au obținut scoruri peste media națională indică o corelație semnificativă;**
- din cei 453 parlamentari aleși în colegii uninominale doar 44 sunt femei, ceea ce reprezintă sub 10%, cu mult sub media din Uniunea Europeană și sub procentul de 11% rezultat în urma alegerilor din anul 2004;
- sistemul de distribuire a mandatelor (proporțional) a favorizat partidul de mărime medie (PNL), care în condițiile unui sistem de tip majoritar se găsea în situația de a fi subreprezentat. Principalul element de distorsiune introdus în sistemul electoral nu este reprezentat de distribuția după criterii proporționale a mandatelor, ci aplicarea acestuia la colegii electorale între care există mari dezechilibre în privința numărului de alegători pe care este constituit. Dacă aceleași voturi ar fi fost obținute de partide în colegii în care abaterea de la norma de reprezentare de 70.000 cetățeni pentru Camera Deputaților și 160.000 pentru Senat nu ar fi fost mai mare de 10-15%, raportul dintre voturi și mandate era mult mai corect, iar Alianța PSD+PC ar fi câștigat cel mai mare număr de mandate. Ca atare, **principala problemă a actualului sistem de vot nu o reprezintă distribuția voturilor după criterii proporționale, ci magnitudinea colegiilor și, implicit, geografia acestora;**
- PD-L a intrat în categoria partidelor mari, după ce în urma alegerilor parlamentare din anul 2004 avea aproximativ 13% din mandate. Explicația principală a acestei transformări trebuie căutată în transferul permanent de credibilitate de la Traian Băsescu spre formațiunea prezidențială;
- PSD s-a menținut în categoria partidelor-pivot, pierzând însă aproape 1,45 milioane de votanți față de anul 2004 și 26 de mandate (*vezi mai jos*);
- PNL s-a stabilizat la un procent electoral de aproximativ 18-20% din votanți, în condițiile prezenței la guvernare. Perioada de opoziție reprezintă pentru

liberali atât o importantă oportunitate de a-și crește ponderea electorală, dar poate fi și o importantă amenințare, existând riscul comprimării până la procentul de 10%, dimensiunea votului exclusiv ideologic;

- UDMR a reușit să-și mențină monopolul asupra comunității maghiare, însă în condițiile în care o parte din votanții favorabili opțiunii radicale au preferat să nu voteze (în județul Harghita s-a înregistrat o prezență la vot de 40,74%, în timp ce în Covasna – fief al Uniunii Civice Maghiare – doar 33,11%);
- PNG-CD și PRM, principalele partide amenințate de pragul electoral de 5% au eșuat în tentativa de a intra în Parlament, respectiv de a se menține acolo.

c) De unde vine electoratul PD-L?

Înțelegerea mecanismelor de profunzime ale politicii din România ține de răspunsul la întrebarea privitoare la modul în care s-a realizat gonflarea electoratului partidului prezidențial. Structura primară a votanților PD-L identificabilă prin datele Institutului Național de Statistică indică faptul că democrat-liberalii au mai mulți alegători în urban decât în rural: 1.285.710 voturi comparativ cu 932.191 voturi.

În opinia noastră putem explica rezultatele PD-L prin următorii factori:

- pas cu pas, după anul 2004 PD-L a reușit să-și folosească abilitățile administrative tradiționale, moștenite de la FSN, pentru a-și constitui o structură de putere locală. La nucleul de aproximativ 10% s-au adăugat, în mod accelerat după anul 2004, politicienii locali atrași de forța politică a președintelui Traian Băsescu. Majoritatea acestora sunt foști membri ai PSD, racolați de partidul prezidențial în procesul de constituire a unui mega-partid. Simpatia pentru Traian Băsescu a constituit cel mai puternic magnet pentru numeroase rețele politico-economice de la nivel național și local, calculele de oportunitate ale acestora conducând la situația în care PD-L a beneficiat de resurse imense, folosite pentru desfășurarea unor campanii electorale opulente (atât în alegerile locale cât și în cele parlamentare PD-L a folosit importante resurse logistice și financiare). Însă, Traian Băsescu a funcționat în același timp ca o puternică locomotivă, dar și ca un factor regresiv, ca urmare a disprețului său față de Constituție, încălcată prin intervenții directe în campania electorală, fapte care au generat reacții de adversitate față de comportamentul său „original”. Putem aprecia că, prin comportamentul său politic, Traian Băsescu este unul dintre principalii responsabili pentru scăderea prezenței la vot, în urma stării de conflict permanent generate în perioada 2005-2008;
- partidul prezidențial a beneficiat într-o proporție mai mare decât celelalte partide de votul util, în condițiile în care sondajele de opinie publică îl indicau, în majoritatea lor, drept câștigătorul alegerilor, iar Traian Băsescu amenințase cu impunerea unui guvern propriu, folosindu-se de interpretarea

într-o manieră personală a Art.103 din Constituție privind nominalizarea primului-ministru;

- o bună parte din instituțiile de forță ale statului român (servicii secrete, DNA, Parchet) au sprijinit într-o manieră puțin vizibilă publicului neavizat partidul prezidențial (liderii PD-L nu a fost hărțuiți de justiție; conform unor afirmații, acțiunile liderilor PSD și PNL s-au aflat sub monitorizarea serviciilor de informații, ș.a.);
- campania electorală a PD-L a fost unitară, având o coerență internă, obținută în urma unui control riguros impus de la Palatul Cotroceni. Din punct de vedere comunicațional PD-L s-a prezentat în fața alegătorilor cu un mesaj unitar ceea ce i-a adus beneficiile unei imagini de partid bine organizat și disciplinat;
- PD-L a beneficiat de importante resurse materiale, atrase de la bogății săi sponsori, foarte probabil mulți dintre aceștia fiind beneficiarii unor contracte importante în domeniul infrastructurii.

Din punct de vedere al distribuției teritoriale a votanților săi, PD-L este un partid având fiefurile electorale în Transilvania, Banat și Crișana-Maramureș, dar și-a consolidat și prezența în Moldova de Nord. Corelația dintre voturile în alegerile locale și cele de la alegerile parlamentare indică o suprapunere aproape identică între geografia electorală rezultată în iunie 2008 și cea generată la 30 noiembrie. Cei 14 președinți de Consilii județene PD-L, precum și primarii unor mari orașe au funcționat ca noduri ale unei rețele naționale menite a asigura dominația partidului prezidențial.

d) Ce s-a întâmplat cu votanții PSD?

Principala concluzie pentru PSD în urma alegerilor din 30 noiembrie 2008 este aceea că, în contextul diminuării participării electorale, are cu 1,45 milioane voturi mai puțin decât a obținut în precedentele alegeri parlamentare (*vezi tabel 4, în Anexa*), aferent cu 26 de mandate mai puțin. Desigur, este greu de cuantificat responsabilitatea directă a PSD în scăderea prezenței la vot, dar, alături de ceilalți actori politici, social-democrații sunt coresponsabili față de mărirea faliei care-i desparte pe cetățeni de elitele politice.

Un prim nivel al analizei poate porni de la faptul că, potrivit datelor INS, PSD a avut 1.167.216 voturi în mediul urban, față de 1.108.658 în mediul rural. Față de precedentele alegeri, în care social-democrații dominau mediul rural și orașele mici, în anul 2008 PSD a pierdut o parte din nucleul său electoral. Foștii votanți ai PSD din mediul rural par a se fi îndreptat atât spre PNL cât și spre PD-L, din motive diferite însă. O parte din electorii care au votat în trecut cu PSD și au participat la scrutinul din 30 noiembrie 2008 s-au orientat spre PNL, deoarece au identificat în Guvernul Tăriceanu principala sursă a politicilor asistențiale. Creșterea PD-L pe seama PSD s-a realizat în contextul în care figura liderului paternalist și

popular, încarnată de Ion Iliescu (dar care nu a mai fost foarte vizibil în timpul campaniei), a fost estompată de cea a lui Traian Băsescu, acesta reprezentând liderul justițiar și popular, ceea ce i-a atras multă simpatie în ultimii patru ani.

Creșterea relativă a PSD în mediul urban (în contextul scăderii bazinului electoral tradițional) în orașe precum București sau Constanța, altădată fiefuri ale dreptei, se poate explica prin extrem de eficienta campanie locală a structurilor de partid și a liderilor locali. De asemenea, ponderea mai importantă în structura electorală a votanților din mediul urban poate fi considerată un efect al politicilor insistente vizând creșterea salariilor din sistemul de învățământ precum și mărirea constantă a pensiilor.

Din analiza de detaliu a datelor alegerilor generale pot fi extrase mai multe tipuri de concluzii:

- PSD își menține principalul bazin electoral în spațiul extracarpatic (Moldova, Oltenia, Dobrogea, Muntenia);
- PSD a pierdut în Moldova de Nord în județe care au fost fiefuri electorale (Botoșani, Suceava), în favoarea PD-L, deoarece social-democrații erau în declin, organizațiile locale demobilizate, alegerile generale confirmând o situație evidențiată și la alegerile locale. Dislocarea PSD de către PD-L în Moldova s-a realizat cu ajutorul unor importante resurse logistice/financiare, a unei campanii agresive conduse de Gheorghe Flutur;
- PSD a pierdut în Muntenia în favoarea PNL în zone în care social-democrații erau într-un declin evident (Călărași) sau unde liberalii au avut conducerea unui important oraș (Giurgiu);
- PSD și-a evidențiat și cu ocazia alegerilor generale slăbiciunile structurale din Transilvania, Banat și Crișana, cu câteva nuanțe subregionale în Bihor, Sălaj și Maramureș;
- Votul politic a influențat scorul general al PSD, însă diferențele semnificative intraregionale indică faptul că explicația rezultatelor foarte diferite trebuie căutată în managementul organizațiilor, corelat cu forța competitorilor.

Principala concluzie în ceea ce privește rezultatele PSD se referă la faptul că **organizațiile județene care se aflau pe un trend descendent** (dacă ne raportăm la rezultatele referendumului pentru demiterea lui Traian Băsescu, la alegerile europarlamentare și la alegerile locale) **și-au accentuat căderea în alegerile parlamentare, în timp ce organizațiile stabile, sau cu lideri de forță, au obținut mai multe voturi**. La fel ca și în cazul PD-L, social-democrații au obținut cele mai bune rezultate acolo unde dețin postul de președinte al Consiliului județean, primăria unor mari orașe sau o rețea densă de aleși locali. O atare constatare este consecința modului în care s-a desfășurat campania electorală, candidații la parlamentare promițând să devină „primarul local în misiune la București”.

e) Electoratul PNL

Menținerea unei formațiuni politice național-liberale parlamentare în toate legislaturile din 1990 și până acum poate fi explicată prin existența unui nucleu electoral de aproximativ 10% din votanți care participă la procesul electoral în virtutea convingerilor lor ideologice. Din punct de vedere sociologic, acest tip de electorat este localizat preponderent în orașele medii și mari, având venituri peste media populației, constituind nucleul electoral al liberalismului românesc.

Prezența PNL la guvernare a adăugat acestui nucleu electoral votul clientelei politice, beneficiare a măsurilor adoptate de Guvernul Tăriceanu. Potrivit datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, PNL a obținut 601.391 voturi din orașe, comparativ cu 672.672 voturi de la sate. Evident, electorii din mediul rural nu corespund profilului votantului liberal clasic, astfel încât explicațiile trebuie căutate altundeva, și anume: i) măsurile asistențiale luate de Guvern la finalul anului 2008 au fost răsplătite de o parte a votanților tradiționali ai stângii; ii) instrumentele aflate la dispoziția unui guvern pentru a influența opiniile alegătorilor sunt mai eficiente în mediul rural; iii) opțiunile politice în mediul rural sunt mai puțin influențate de mass-media, astfel încât campania directă desfășurată de PNL a contrabalansat atacurile desfășurate prin presă la adresa Guvernului Tăriceanu.

Dacă realizăm o analiză mai în profunzime constăm faptul că PNL și-a păstrat prezența în sudul Transilvaniei, și-a menținut pozițiile importante și în Muntenia, reușind, de asemenea, să substituie PD-L în județul Bihor. Semnificativ este și faptul că PNL și-a păstrat o bună parte din alegătorii câștigați în partea estică a Moldovei în anul 2004. Corelarea rezultatelor PNL cu rețeaua președinților de Consilii județene (în număr de cinci), respectiv cu primarii de orașe și comune indică respectarea aceluiași model ca și în cazul PSD și PD-L: influențarea rezultatelor de către cei care controlează infrastructura administrativă și economică locală.

f) Electoratul naționalist

Dintr-un anumit punct de vedere, alegerile parlamentare au venit prea repede pentru PRM și PNG-CD, deoarece coborârea pe panta descendentă nu a mai putut fi împiedicată prin utilizarea retoricii populiste într-un context de criză economică și socială. Ca atare, eșecul intrării în Parlament a partidelor naționalist-populiste nu trebuie interpretat ca un semn al dispariției totale din societatea românească a opțiunilor naționaliste sau a celor pro-autoritare, ci ca o inadaptare a PRM și PNG-CD la regulile informale ale competiției politice din România:

- PRM și PNG-CD au avut de înfruntat concurența neoficială din partea lui Traian Băsescu, acesta catalizând spre PD-L o parte a nemulțumirilor din societate. De asemenea, atât Corneliu Vadim Tudor cât și George Becali și-au uzat mesajul, Traian Băsescu având un discurs populist care a părut a fi mai proaspăt pentru anumite categorii de electori. Astfel, o parte din voturile

PD-L au provenit din rândurile foștilor votanți PRM sau a celor care acum câțiva ani păreau să investească încredere în PNG-CD;

- resursele umane ale partidelor care nu au acces la guvernare s-au epuizat, cei mai mulți oameni cu experiență în administrația locală preferând să se îndrepte spre partidele importante, care au și o reprezentare parlamentară certă;
- partidele unipersonale nu sunt avantajate în competițiile electorale în care voturile nu se mai câștigă prin simpla retorică politică de la București, formațiunile politice au nevoie de structuri teritoriale puternice, pregătite să mobilizeze electoratul și să-l aducă la vot;
- în condițiile unei prezențe reduse la vot, ponderea votului util a devenit mai importantă, astfel încât, în absența perspectivelor PRM și PNG-CD de a ajunge la guvernare, cele două partide au beneficiat doar de suportul unui număr restrâns de electori fideli. De altfel, în cazul PRM nucleul său electoral se află într-un ritm natural de scădere, în condițiile dispariției biologice a unei părți din nostalgicii epocii comuniste, iar în cazul partidului lui George Becali nu se poate vorbi de un nucleu electoral stabil, deoarece îi lipsește infrastructura creată de rețeaua aleșilor locali.

III. EVOLUȚII POLITICE POST-ELECTORALE. FORMAREA GUVERNULUI

Pentru un analist politic care nu ar avea o bună cunoaștere a subtilităților vieții politice din România, modul în care s-a constituit guvernul de mare coaliție ar reprezenta o enigmă și un motiv permanent de uimire. Pentru a înțelege formarea guvernului de mare coaliție recurgem la informațiile publice și la cele obținute de la surse confidențiale.

1. Negocierile pentru formarea guvernului

Rezultatele alegerilor din 30 noiembrie (*vezi mai sus*) generau trei tipuri de posibile guverne: a) un guvern minoritar, al unuia din cele două partide-pivot, alături de UDMR; b) un guvern majoritar, între unul din partidele-pivot și partidul de talie medie (PNL) sau între un partid-pivot, PNL și UDMR; c) guvern de mare coaliție. Această plajă de opțiuni exista la îndemâna conducerilor partidelor politice, rezultatul negocierilor putând fi constituirea unui cabinet în oricare din cele trei variante.

Pot fi identificate trei strategii de negociere: cea **prezidențială**, bazată pe forță și diversiune; cea a **PSD**, de evitare a excluderii de la putere; maximizarea condițiilor din partea **PNL**, în condițiile în care intrarea în opoziție a fost considerată o opțiune acceptabilă.

a) Strategia prezidențială

Elementul cheie al strategiei prezidențiale a fost impunerea premisei neconstituționale în interpretarea Art.103 din Constituție, potrivit căreia Traian Băsescu ar avea dreptul discreționar de a numi primul-ministru. A fost ajutat în proiectul său și de faptul că PD-L a obținut cu trei mandate mai mult decât Alianța PSD+PC, argumentând că poate desemna un candidat de la partidul prezidențial, deoarece acesta are cele mai multe mandate. De aici au decurs două consecințe importante: i) șantajul cu organizarea alegerilor anticipate, dacă Parlamentul refuză guvernul dorit de Traian Băsescu; ii) posibilitatea de a racola parlamentari pentru constituirea unei majorități guvernamentale pro-prezidențiale, sfidând astfel orice reguli democratice.

Au urmat cinci faze de implementare a proiectului prezidențial pentru realizarea unui guvern de mare coaliție:

- „semnalizează spre dreapta, pentru a putea face spre stânga”. Principala problemă a lui Traian Băsescu a fost să justifice realizarea unui guvern împreună cu PSD, ținând cont de ostilitatea dintre electoratele „oranj” și „roșu”. Pentru a masca adevăratele intenții, a recurs la diversiunea deschiderii negocierilor cu PNL, profilându-se refacerea Alianței D.A. De asemenea, a exclus varianta unui guvern minoritar, declarând că, în condiții de criză, se impune un cabinet cu o largă susținere în Parlament;

- „folosirea partidului-pendul (UDMR)”. Atragerea UDMR spre PD-L a fost o măsură cu multiple consecințe: a mărit probabilitatea ca partidul prezidențial să realizeze guvernul, din moment ce mai erau nevoie de doar 21 de voturi în Parlament (în formula PD-L+UDMR+grupul minorităților) pentru a constitui o majoritate; a limitat plaja de manevră a PSD, crescând în acest fel forța grupului care cerea intrarea la guvernare alături de partidul prezidențial, sub amenințarea că social-democrații ar rămâne în opoziție; a transmis un mesaj către electoratul maghiar, Traian Băsescu mizând pe atragerea în bloc a votanților UDMR la alegerile prezidențiale;
- „lansarea ipotezei șoc: guvernul de mare coaliție”. Forța grupului din PSD care a dorit intrarea la guvernare cu orice preț a crescut foarte mult, iar decizia Comitetului Național Executiv al PSD a tranșat lucrurile;
- „nominalizarea Tehnocratului Suprem (Theodor Stolojan)”. Desemnarea lui Stolojan pentru a forma guvernul era o măsură menită a îndulci pilula pierderii de către PSD a funcției potențiale de prim-ministru. Așa-numitul „Pact pentru România” dintre PSD și PD-L a fost parafat, rămânând în discuție doar structura cabinetului și realizarea programului de guvernare;
- „scena renunțării, actul II”. Anunțul-bombă al lui Theodor Stolojan privind depunerea mandatului a găsit PSD nepregătit, acesta nu a cerut nici realizarea unor noi consultări cu partidele politice, nici nu a revendicat postul de prim-ministru. Astfel, premierul Emil Boc a fost scos din jobenul prezidențial, iar investirea sa de către Parlament a fost un exercițiu pur formal, considerat ca atare și de miniștri și de parlamentari.

b) Strategia PSD

După euforia din seara alegerilor, când PSD părea a avea asigurat un avans cvasi-confortabil în fața PD-L, a urmat dezamăgirea de a afla că partidul este doar „câștigătorul moral” al scrutinului. În aceste condiții, tensiunea internă din PSD a crescut foarte mult, perspectiva de a rămâne în opoziție dând fiori reci multora dintre liderii partidului. În fața PSD se aflau două opțiuni: fie un guvern cu PNL, fie un guvern cu PD-L. Varianta unui guvern minoritar al PSD era doar teoretică, din moment ce devenea evident că Traian Băsescu nu va desemna un candidat de premier social-democrat.

Prima opțiune a PSD, alegerea naturală, era aceea de a ridica nivelul colaborării cu PNL din perioada 2007-2008 la gradul de coaliție de guvernământ. O atare variantă a fost negociată încă din timpul campaniei electorale, tactica fiind aceea de a anunța o coaliție PSD-PNL încă din seara alegerilor, după aflarea rezultatelor. Proiectul nu a fost dus până la capăt, rămânând încă neclare condițiile și actorii care au împiedicat derularea sa.

Odată pierdută oportunitatea guvernului cu liberalii, PSD a încetat de a mai fi un actor unitar, capacitatea sa de negociere fiind drastic scăzută ca urmare a clivajului apărut între opțiunea pro-PD-L și cea pro-PNL. Dacă varianta guvernului

de mare coaliție prezenta riscul unei sciziuni în rândul social-democraților, strategia coaliției cu PNL implica și riscul de a rămâne în opoziție, deoarece Traian Băsescu, în negocierile preliminare cu o parte a liderilor PSD, a amenințat cu racolarea unui număr de proaspăt parlamentari social-democrați. O parte a conducerii PSD nu a riscat să meargă pe varianta cu PNL, deși liberalii au fost până la urmă de acord ca Mircea Geoană să fie candidatul de prim-ministru. Dacă Traian Băsescu se încapățâna să forțeze un guvern al PD-L, o alianță PSD-PNL avea mai mari șanse să se realizeze în opoziție. Miza acesteia era constituirea unei „mari coaliții” pentru îndepărtarea lui Traian Băsescu.

PSD își pierduse însă capacitatea de a acționa coerent, odată cu ratarea anunțului privind constituirea unei coaliții politice alături de PNL, iar șirul nesfârșit de discuții de la restaurante, intens mediatizate de televiziunile de știri, în contrast cu tăcerea PD-L, nu erau decât manifestarea acestei situații de fapt. Folosind o analogie, PSD în negocieri s-a comportat similar cu democratica Uniune Europeană, care trebuia să intre în competiție cu un PD-L condus după metodele „democrației suverane” din Rusia.

Blocat din interior de tensiunile dintre partizanii unei apropieri de Traian Băsescu și cei care se împotriveau unei asemenea involuții, PSD a devenit un actor pur reactiv la acțiunile prezidențiale. Pierderea postului de premier a căutat a fi rapid compensată prin funcția simbolică de vicepreședinte al CSAȚ, iar permutarea Stolojan-Boc a fost acceptată fără reacție de către PSD.

Rămâne meritoriu faptul că, în negocierile privind repartitia ministerelor, PSD a preluat ministerele care sunt legate de aplicarea doctrinei social-democrate. Însă acest lucru ar putea însemna și o capcană pentru PSD, deoarece trebuie să fie în contact direct cu nemulțumirile populare, iar miniștrii social-democrați sunt puși să aperse decizii care nu le aparțin, deși țin de aria lor de competență (vezi cazul Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 230/2009 privind cumulul de pensie și salariu).

c) Strategia PNL

Oboseala liderilor PNL după o participare de patru ani la guvernare a devenit vizibilă în ultimele luni ale anului 2008. Obținerea unui scor de aproape 20% a reprezentat un atu puternic pentru liderii PNL în fața propriului partid, astfel încât prelungirea participării la guvernare a fost considerată mai degrabă un bonus decât o condiție esențială. Unii din liderii PNL par a se fi gândit la pericolele care vin la adresa partidului din partea unei alianțe reînnoite cu PD-L, respectiv în urma crizei economice.

După ratarea realizării unei coaliții de guvernare cu PSD încă din seara alegerilor, șansele PNL de a se menține la putere au devenit tot mai scăzute în condițiile în care i) condiția non-negociabilă cu PD-L era ca liderul PNL să rămână prim-ministru; ii) pozițiile partizanilor PSD ai unui guvern cu liberalii au fost

șubrezite în competiția internă cu aceia care au susținut un acord cu Traian Băsescu; iii) UDMR s-a apropiat de PD-L, în speranța participării la guvernare.

Stilul de negociere al conducerii PNL, de maximizare a cererilor și menținerea pe poziții inflexibile în prima etapă, poate ar fi fost adecvat în condițiile unei democrații parlamentare, dar s-a dovedit nerealist într-un regim de tip neocesarist.

2. Structura guvernamentală și programul de guvernare

Formarea unui guvern de mare coaliție, între PD-L și PSD, a fost justificată de artizanii săi prin nevoia de a da un răspuns viguros crizei financiar-economice globale. Declarațiile liderilor celor două partide au întărit această idee, mai mult, fiind avansată teza funcționării guvernului PSD-PD-L și după stoparea crizei economice, orizontul evocat fiind 2012, când ar trebui să se desfășoare următoarele alegeri parlamentare.

Pentru a vedea în ce măsură poate face față unei crize, orice guvern trebuie analizat din perspectiva a) programului; b) structurii de organizare; c) politicii de personal. Răspunde guvernul condus de Emil Boc exigențelor gestionării crizei? Se distinge în structura, programul și în politica de personal dimensiunea anti-criză a acțiunii guvernamentale?

a) Programul de guvernare

Studierea „Programului de guvernare 2009-2012” trebuie făcută în paralel cu ultimele documente ale Guvernului, cum ar fi proiectul de Buget și cele zece măsuri urgente ale Planului Anti-criză. Trebuie să spunem că ezitățile, contrazicerile, lentoarea cu care s-au structurat atât Bugetul cât și planul anti-criză reflectă dificultăți în înțelegerea naturii crizei în România, în operarea distincției dintre cauzele ei externe și cele interne, în identificarea factorilor agravanți, precum și în estimarea evoluției indicatorilor macroeconomici pe termen scurt, mediu și lung.

Aceste ezitări vin și din evidenta contradicție între promisiunile făcute de cele două partide în campania electorală și măsurile ne-populare specifice politicilor anti-criză. Neavând curajul să accepte explicit că promisiunile din oferta electorală nu au fost realiste ci au stat sub semnul unui populism extrem, partidele coaliției s-au străduit să prezinte un program de guvernare care măcar în formă și de manieră aluzivă să inducă ideea că așteptările populației vor fi satisfăcute, deschizând simultan în substanță calea spre măsuri de austeritate. De aceea, în mod inevitabil programul de guvernare este, până la un punct, în contradicție cu rigorile impuse de criză și totodată marcat de confuzii și contradicții interne. În plus el este influențat de rivalitățile și ambițiile personale ale membrilor guvernului care și-au folosit capitalul politic spre a promova agende departamentale în detrimentul coerenței întregului.

Dacă plecăm de la principiul că ordinea capitolelor indică și prioritățile de guvernare, atunci nu poate fi trecută cu vederea plasarea pe poziția 17 a Turismului,

înaintea unor domenii precum energia, politica fiscal-bugetară, justiția sau afacerile europene. Foarte probabil, importanța acordată capitolului „Turism” nu reflectă atât prioritatea domeniului cât influența politică a titularului portofoliului asupra factorului constitutiv al guvernului.

Principala problemă a Programului de guvernare este însă faptul că nu este construit pe priorități care să fie realizabile într-un context de criză economico-financiară globală. Iar lipsa priorităților trebuie explicată prin faptul că Guvernul Boc nu are încă diagnosticul corect al crizei și, ca atare, nici viziunea necesară gestionării acesteia.

Sub efectul crizei care a început să se facă simțită și în România, Guvernul a trecut la negocierea unui buget de austeritate și s-a văzut nevoit să anunțe un Plan anti-criză. În acest demers lipsa de personalitate și incompetența patentă a premierului și a ministrului finanțelor s-au dovedit fatale. Astfel, problema bugetului a fost abordată în afara strategiei anti-criză, deși politica bugetară este numai unul din instrumentele de utilizat în managementul crizei. În același timp, discuțiile referitoare la buget au vizat în special reducerea cheltuielilor fără să se urmărească efectele strategice ale politicii bugetare. Mai mult, diferitele tipuri de reduceri la capitele de cheltuieli au fost concepute în mod nediferențiat (ex: anumite sporuri salariale s-a propus a fi anulate atât la artiști sau sportivi cât și la medici sau polițiști) și au fost justificate de o manieră populistă prin prezentarea lor ca act de justiție îndreptat împotriva „profitorilor” societății. (ex: „pensionarii de lux”). **A asigura susținerea populară a unui buget de austeritate prin dezbinarea societății iar nu prin consolidarea solidarității unor cetățeni corect informați, constituie un act de slăbiciune periculoasă care încearcă să substituie guvernării manipularea.**

În absența datelor definitive ale Bugetului de stat, care să permită o analiză comprehensivă a acestuia, enumerăm conținutul celor zece măsuri urgente ale Planului anti-criză:

Principalele 10 puncte ale Planului anti-criză, prezentate de Emil Boc

1. Alocarea a 20% din bugetul anului 2009 pentru investiția publică masivă în infrastructură.
2. Achitarea datoriilor guvernamentale - restanțele lăsate de vechiul guvern, a facturilor și a subvențiilor restante.
3. Creșterea gradului de absorbție a fondurilor comunitare
4. Neimpozitarea profitului reinvestit.
5. Posibilitatea compensării TVA-ului de recuperat cu TVA-ul de plătit sau cu alte impozite datorate bugetului de stat și în lunile ulterioare lunii în care s-au depus cererile de restituire, precum și după expirarea termenului legal de 45 de zile.

6. Capitalizarea CEC-ului și a Exim Bank-ului, o măsură pentru susținerea IMM-urilor.
7. Înființarea fondului de contra-garantare a creditelor pentru IMM-uri.
8. Alocarea, prin bugetul de stat, a aceluiași volum de fonduri alocat pentru promovarea exporturilor, ca în anul 2008, precum și majorarea contribuției statului pentru finanțarea acestei activități.
9. Continuarea și extinderea programului "Rabla".
10. Includerea în bugetul general consolidat a veniturilor proprii ale instituțiilor și agențiilor guvernamentale.

Alăturarea acestor măsuri cu greu poate constitui un „plan”. Este vorba mai degrabă de un număr de inițiative vagi și dezarticulate, cu obiective cel mult sectoriale și care încearcă, fără convingere, să mai păstreze ceva din optimismul de circumstanță al discursului electoral.

Guvernul Boc a angajat în această perioadă discuții cu partenerii sociali. Pe fondul acestor discuții, al nemulțumirii cetățenilor, al agravării crizei, precum și al unor reacții critice ale presei, Guvernul Boc se distanțează de Programul de guvernare, în speranța că astfel se vor putea aplica măsurile impuse de realitatea economică, financiară și socială a României. Distanțarea, în sine, nu trebuie criticată. Este mai bine să fie căutate măsurile adecvate spre a se asigura managementul crizei decât să se insiste în respectarea promisiunilor populiste care nu ar face decât să agraveze criza. Rău este că refuzând să efectueze în mod transparent acest viraj Guvernul renunță la avantajele esențiale ale unei corecte administrări a așteptărilor. **Costurile sociale ale crizei asociate cu dezamăgirea consecutivă infirmării unor așteptări nejustificate vor amplifica nervozitatea publică subminând șansele solidarității naționale și ale colaborării între popor și lideri, ambele indispensabile depășirii dificultăților viitoare în condiții optime. Un Guvern neechipat pentru corecta gestionare a situației de criză va adânci așadar fragmentarea socială care deșiră în prezent națiunea română, făcând ca autoritarismul inacceptabil al Președintelui Băsescu să devină inevitabil.**

b) Structura de organizare

Un guvern de criză trebuie să fie în așa fel organizat încât să: i) aibă capacitatea de intervenție rapidă, iar deciziile să fie însoțite de un mecanism de *feed-back*; ii) evite multiplicările de funcții și personal, pentru a elimina factorii de distorsiune a deciziilor; iii) existe legături sistematice și echilibrate între ministerele de linie și cele de sinteză/coordonare.

În raport cu aceste criterii, pot fi observate următoarele caracteristici ale Guvernului Emil Boc:

- autoritatea primului-ministru asupra membrilor guvernului este subminată de intervențiile frecvente ale lui Traian Băsescu și este limitată prin protocolul de funcționare al coaliției. În plus, instalarea în Palatul Victoria a ministrului Turismului, pentru a avea controlul activității Cabinetului, reduce și mai mult autoritatea și așa șubredă a lui Emil Boc. Cel care este investit de Parlament în funcția de prim-ministru este, mai degrabă, un consilier-executant al directivelor prezidențiale;
- reînființarea Ministerului Turismului, a celui al Tineretului și Sportului, respectiv separarea Ministerelor Economiei și Finanțelor contribuie la creșterea costurilor de operare a administrației publice, prin apariția a trei noi ministere față de Cabinetul Tăriceanu II;
- rămâne de văzut dacă existența unui Minister al Dezvoltării Regionale se justifică – mai ales în contextul unei guvernări de austeritate – în condițiile în care creșterea capacității administrative, aflată în competența Ministerului Internelor și Administrației, și atragerea fondurilor europene în profil teritorial, aflată în competența Ministerului Dezvoltării Regionale, trebuie să fie într-o legătură foarte strânsă;
- decizia de a constitui ministere monocolor (portocalii sau roșii), cu excepția unui secretar de stat, poate avea ca efect nu doar dispariția tensiunilor interne, ci și mărirea opacității deciziilor, respectiv a modului de cheltuire a banilor publici. Opțiunea PD-L pentru guvernele economice, iar a PSD pentru cele cu un conținut social mai pronunțat, este în măsură să genereze tensiuni între cele două partide, deoarece social-democrații se află în contactul direct cu manifestările de nemulțumire socială;
- agențiile și autoritățile nu au fost corelate cu aria de acțiune a ministerelor, astfel încât multiplicările de funcții și personal persistă.

c) Membrii Cabinetului

Un guvern Stolojan avea meritul de a aduce în frunte un economist experimentat, un personaj care nu avea nevoie de o pregătire specială pentru a putea lua rapid măsurile necesare în domeniul economic. Dimpotrivă, Emil Boc nu are nici experiența gestionării unei crize economice, nici cunoștințe economice, nici carieră guvernamentală. Principala calitate pentru care Traian Băsescu l-a desemnat pe Emil Boc este obediența sa față de tutorele politic.

Ministerele principale pentru gestionarea echilibrelor macro-economice, stimularea comportamentelor economice adecvate, fundamentarea strategiilor de dezvoltare și asigurarea resurselor bugetare – respectiv Finanțele și Economia – sunt ocupate de doi nespecialiști care sunt, însă, parteneri în afaceri private și din care unul este fiul Președintelui iar altul a renunțat să mai candideze la postul de primar al Capitalei fugind astfel de o severă sancțiune a electoratului. Principalele ministere protagoniste ale proiectelor de investiții strategice – respectiv transporturile și dezvoltarea regională – sunt conduse de un ministru care în cadrul

unui mandat anterior nu a convins cu nimic și asupra căruia au planat diverse acuzații (iar lipsa autostrăzilor îi este și lui imputabilă) și respectiv de un altul, de astă dată serios, dar care s-a afirmat ca ministru de poliție (Interne).

În atari circumstanțe, titularul ministerului Muncii, una dintre excepțiile care reunește competența managerială, cu convingerile ideologice și cu expertiza pe domeniu, va avea misiunea extrem de dificilă de a deconta factura socială a crizei economico-financiare și a politicilor anti-criză concepute de colegii săi înainte menționați, folosind fondurile limitate pe care aceia vor binevoi să i le aloce.

Cazurile a doi membri ai Guvernului Boc merită a fi în mod special evidențiate. Este vorba despre ministrul Justiției și ministrul Culturii.

Problema administrării Justiției este extrem de delicată întrucât, pe de o parte, ea face obiectul unei acțiuni de politizare din partea Președintelui Băsescu – acțiune care pentru acesta are atât virtuți propagandist-populiste cu conotații electorale importante cât și virtuți politice ținând de hărțuirea și eliminarea adversarilor politici – iar pe de altă parte, obiectul monitorizării UE – nu lipsită de elemente reflectând încercarea de marginalizare a României în cadrul familiei europene. Alături de liberalizarea accesului românilor pe piața muncii din țările membre ale UE, precum și de accesul în spațiul Schengen și zona Euro, încetarea procedurii de verificare în domeniul justiției și administrației reprezintă una dintre prioritățile de interes național de care depinde viitorul european al națiunii. Din aceste motive partidele coaliției au anunțat că portofoliul Justiției va fi încredințat unui independent. De ce un independent ar fi mai credibil ca ministru decât o persoană angajată politic și deci, responsabilă în fața electoratului? Nu s-a precizat și nici nu este de înțeles, cu atât mai mult cu cât funcția ministrului de Justiție nu este una care presupune efectuarea actului de justiție ci numai crearea cadrului organizatoric potrivit pentru efectuarea lui. Rațiunea profundă, dincolo de caracterul populist al opțiunii, asociat cu incultura politică generalizată, privește tocmai nevoia de a avea un ministru lipsit de ideologie, responsabilitate de partid și transparență electorală care, în exercițiul actualelor prerogative legale, nu se poate opune exigențelor prezidențiale în ceea ce privește numirea magistraților (în special a procurorilor). Cu un Parlament având o majoritate pe cât de solidă pe atât de populată cu persoane sensibile la „impusurile” DNA, „procurorii Președintelui” pot decide soarta legislației și, mai ales, pe cea a unei posibile reforme constituționale orientată către transformarea actualului regim parlamentar în republică prezidențială de tip rusesc.

Deși potrivit poziției oficiale a președinției și a PD-L, opțiunea pentru un ministru independent făcea automat trimitere la Monica Macovei, candidatura acesteia a fost practic ignorată (evident doamna Macovei și-a jucat deja „rolul istoric”) spre a se ajunge în final la păstrarea în funcție a ministrului de Justiție liberal din Guvernul Tăriceanu. Întrucât nici o realizare excepțională a acestuia nu recomanda o atare decizie, se pune întrebarea de ce, dacă tot s-a renunțat la ideea unui ministru independent, nu s-a putut aduce în această funcție de importanță

contextuală mare, un exponent al principalelor partide ale coaliției. Singura explicație rezidă în faptul că nu apartenența sau independența politică erau esențiale ci măsura în care persoana aleasă era adecvată sau nu, convenabilă sau nu pentru promovarea agendei prezidențiale. Orice ar crede ministrul Cătălin Predoiu despre sine, atâta timp cât Președintele Băsescu îl apreciază ca adecvat scopurilor sale înseamnă că are o problemă. „Cu ce ai greșit Babeuf, de te laudă opoziția?!” – ar trebui să se întrebe Cătălin Predoiu, alături de toți cei ce analizează formarea și caracterul Guvernului Boc. Nominalizarea de către Cătălin Predoiu a lui Daniel Morar pentru un nou mandat în funcția de șef al DNA, sugerează continuarea utilizării procurorilor de către Traian Băsescu împotriva partidelor politice și pune în evidență atât vulnerabilitățile unui om politic care nu are sprijinul unui partid cât și ale partidelor care compun alianța de guvernământ, incapabile de a i se opune Cezarului. Propunerea Ministrului Justiției este cu atât mai suprinzătoare cu cât, în toamna anului 2008, când Cătălin Predoiu făcea parte din Guvernul PNL, acesta a argumentat în mod convingător rolul nefast al lui Daniel Morar în suprapolitizarea luptei anti-corupție. Argumentul că Daniel Morar ar avea capacitatea, prin credibilitatea sa externă, de a determina ridicarea mecanismului de verificare și cooperare este fals, deoarece până acum, DNA s-a ocupat mai mult cu telejustiția, iar semnalele primite recent de la UE arată că nu sacrificiile rituale contează ci eradicarea efectivă a corupției. În măsura în care obligațiile DNA devin obligații de rezultat iar nu doar de diligență, eficiența primează asupra reputației. Or, domnul Morar tocmai rezultate nu a obținut. Cazul „Predoiu-Morar” se profilează a fi următoarea criză majoră a coaliției.

Cazul ministrului Culturii este de asemenea interesant. Aducerea din neant al unui obosit vlăstar al Paleologilor spre a fi înscăunat ministru al Culturii este la prima vedere, pe cât de neașteptată pe atât de bizară. Secretul ar putea fi descoperit dacă pornim de la grija prioritară a Președintelui Băsescu de a-și reînnoi mandatul la alegerile din 2009 și de la observarea atacurilor pornite din partea cercurilor prezidențiale băsesciene împotriva Casei Regale de România – în special a Prințului Radu de Sigmaringen Veringen ca posibil candidat independent. Indiferent de ceea ce s-ar putea crede și spune despre candidatura la demnitatea de șef al statului român a celui din urmă, este evident că ea trezește neliniști actualului Președinte care are, probabil informații și evaluări necunoscute altora. Iată de ce este plauzibilă ipoteza potrivit căreia urmașul lui Ghinghis Han încearcă să se asocieze cu urmașul basileilor spre a se opune descendenților Hohenzolnerilor.

O atenție specială trebuie acordată cazului Ministerului Administrației și Internelor. Dacă în faza de negociere a formării Guvernului s-a discutat varianta creării unui Minister al Administrației separat de cel al Internelor, forma finală a structurii guvernamentale a menținut organizarea din perioada Guvernului Năstase. Dimensiunea strategică a ministerului Administrației și Internelor este cea a administrației, întrucât în această zonă se pune problema reformei instituționale de

profundzime și a îmbunătățirii capacității administrative. Acestea sunt inclusiv politici anti-criză.

Opțiunea principală a PSD pentru Ministerul Administrației și Internelor, în defavoarea Ministerului Transporturilor, ar putea primi următoarele explicații: i) creșterea capacității de a accelera descentralizarea administrativă, proiect cheie al liderilor locali ai PSD partizani ai guvernului de mare coaliție; ii) nevoia de a echilibra accesul la sectorul de informații aflat în prezent sub controlul cvasi-exclusiv al lui Traian Băsescu; iii) obținerea de garanții împotriva unei posibile fraudări a alegerilor europarlamentare și prezidențiale în defavoarea PSD.

Dl. Gabriel Oprea, lider al unei organizații de succes în PSD, avea experiență în dimensiunea de securitate (poliție), nu în reforma administrației. De aceea, alegerea lui în cadrul competiției organizate de PSD a părut a fi confirmarea încrederii politice solide de care se bucura. Saltul de la o atare încredere la o totală neîncredere este greu de explicat.

Criza care a dus la îndepărtarea sa din postul ministerial, urmată de plecarea sa din partid, a fost formal cauzată de numirea domnului Virgil Ardelean în postul de director al DGIP⁷. Mulți lideri ai PSD au fost de părere că o atare numire va conferi Președintelui Băsescu avantajul accesului la informații „contrafăcute” având potențialul de a-i compromite sau cel al unui instrument util în hărțuirea lor. (Aceasta în ciuda faptului sau poate tocmai din cauză că domnul Ardelean ocupase funcții similare în timpul guvernării PSD din anii 2001-2004.) Pe de altă parte, alți liderii de prim rang precum Miron Mitrea și Ioan Rus afirmă că numai „crima organizată” se teme de Virgil Ardelean și dorește înlăturarea lui Gabriel Oprea; afirmații de o mare gravitate echivalând, prin efectul unui silogism simplu, cu acuzații de solidarizare cu crima organizată la adresa conducerii de vârf a PSD. Deși domnului Oprea i s-a retras sprijinul politic, d-lor Mitrea și Rus nu li s-au cerut explicații pentru acuzațiile aduse; dar nici aceștia nu și-au retras declarațiile. În mod normal, schimbarea lui Virgil Ardelean și a secretarilor de stat nominalizați de Oprea putea fi realizată ușor printr-un compromis la care, însă, surprinzător, nu s-a ajuns. Se degajă astfel concluzia că, în ciuda plecării lui Gabriel Oprea din PSD, părțile pro și contra Ardelean și-au menținut punctele de vedere iar numirea, respectiv îndepărtarea acestuia nu a fost un incident de parcurs ci obiectul unui interes fundamental. Ca atare, substanța crizei persistă și aceasta poate re izbucni oricând în alte forme.

În context, nu putem exclude ipoteza că fermitatea lui Gabriel Oprea s-a datorat convingerii sale că va fi susținut de Traian Băsescu. În ciuda asigurărilor (explicite sau implicite) pe care le va fi dat, după un debut care părea să încline balanța în favoarea ministrului de interne, Traian Băsescu l-a abandonat pe acesta lăsându-l în *off-side*. Dacă nu se poate spune cu siguranță ce l-a determinat pe șeful statului la un asemenea joc, se poate presupune cu temei că el a fost animat de

---

⁷ În legătură cu persoana lui Virgil Ardelean merită subliniat faptul că acesta a condus UM 0215 în timpul guvernării PSD 2001-2004, fiind, potrivit surselor noastre, cel care a recomandat cooptarea în Cabinetul Năstase a ceea ce este denumit „Grupul de la Cluj”.

dorința alimentării unor crize interne în PSD având potențialul slăbirii acestui partid. „Cazul Oprea” este de așteptat să devină un precedent pentru viitoare crize similare. De asemenea, episodul Oprea pune în evidență fluiditatea raporturilor de putere din interiorul PSD, precum și existența unui viguros filon anti-băsescian care nu împărtășește opinia partizanilor guvernului de mare coaliție convinși că au realizat cu Traian Băsescu o alianță durabilă securizantă.

La Educație a fost numită o persoană având calități politice, profesionale și manageriale, însă care se află sub presiunea respectării propriilor promisiuni electorale. Handicapul acestora nu va fi ușor de depășit, mai ales în condițiile în care resursele bugetare necesare respectării lor se asigură de un ministru PD-L fidel Președintelui Băsescu.

Ministerul Apărării Naționale a fost încredințat unui apropiat al Președintelui, pentru a exista garanția că înzestrarea cu tehnică de luptă se va face potrivit intereselor politice prezidențiale.

Externele au fost preluate de un politician onest și competent, însă acesta va fi pus în fața dilemelor de a apăra interesele naționale ale României sau de a răspunde presiunilor pentru executarea instrucțiunilor prezidențiale. Un test dificil de trecut pentru domnul Diaconescu, un om ale cărui calități de diplomat contrastează cu lipsa trăsăturilor rechinismului politic, va fi acela de a reda Guvernului exercițiul atribuțiilor sale constituționale în materie de politică externă și de a pune capăt acțiunii externe paralele perpetuată de Președintele Băsescu în disprețul Constituției.

Ca o pată de culoare, la Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale a fost instalată o persoană care a recunoscut public faptul că utilizarea computerelor este pentru domnia sa aproape o enigmă.

Într-o asemenea galerie, prezența Ministrului Turismului (care și-a propus dezvoltarea prioritară a turismului religios, beneficiind însă și de informații din zona de securitate națională – ce ironie tristă!) nu mai surprinde. Supradimensionarea organigramei proaspătului Minister al Turismului nu reflectă necesități izvorâte din aplicarea unei viziuni strategice pentru dezvoltarea Turismului, ci este un mesaj simbolic menit a întări greutatea politică a titularului său. Fără îndoială, turismul ar trebui să fie o arie de interes strategic pentru România, dar nimic din biografia Elenei Udrea nu indică o competență specială a acesteia în domeniul alocat spre gestiune. În atari condiții, crearea unui minister special pentru Elena Udrea, precum și încredințarea neoficială a funcției de supervisor al Cabinetului tind să arate, pe de-o parte, că nu contează cine deține funcția de ministru atâta timp cât singurul care conduce cu adevărat este Traian Băsescu, iar pe de altă parte, că relația personală cu Traian Băsescu poate fi substituit pentru competența profesională și viziunea politică. Reacția opiniei publice (cel puțin a aceleia din București, așa cum indică un recent sondaj de opinie) arată dezaprobarea față de prezența în guvern a protejatei Președintelui Băsescu, Elena Udrea (pe drept sau pe nedrept asemănată în conștiința multora cu o altă Elenă celebră, Elena Lupescu), aceasta având cea mai

mare cotă de neîncredere (70%) dintre actualii miniștri. Faptul că Elena Udrea își menține poziția de înaltă demnitate în ciuda sentimentului public este în măsură a adânci neîncrederea dintre elitele politice și cetățeni.

Cele prezentate mai sus fac irefutabilă o concluzie: **„guvernul curcubeu” condus în mod formal de Emil Boc nu este un cabinet de criză, ci este un Executiv pentru liniștea prezidențială, având ca misiune explicită realegerea în funcție a artizanului și mânuitorului său principal.**

În campania sa electorală continuă, Traian Băsescu dorește acum să dovedească faptul că nu el este vinovat de tensiunile și de lipsa de comunicare în relațiile cu guvernele Tăriceanu, că nu este o persoană conflictuală. Numai că intervențiile sale de până acum, care contravin spiritului Constituției, au creat deja probleme de credibilitate Cabinetului Emil Boc și au determinat tensionarea relațiilor dintre miniștrii PSD și baza lor politică.

Pentru a fi un guvern capabil să gestioneze cu șanse de reușită criza, el trebuie să iasă de sub tutela lui Traian Băsescu, să-și afirme identitatea și să guverneze după agenda publică, nu după agenda șefului statului.

Anul 2009 este critic pentru România. Guvernul poate să accentueze grav efectele crizei, dacă nu ajunge să funcționeze ca un tot unitar și se lasă condus de umorile lui Traian Băsescu, sau poate face criza suportabilă și poate genera condițiile indispensabile relansării creșterii economice în 2010, dacă reușește să înțeleagă mecanismele și constrângerile crizei, formulând soluții realiste și suportabile din punct de vedere social.

CONCLUZII

Principalul rezultat al alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2008 este realizarea „visului” lui Traian Băsescu: constituirea unui guvern pe care să-l controleze în mod direct, situație care consacră instaurarea *de facto* a regimului neo-cesarist în România. Prin dorința lui Traian Băsescu de a fi simultan și președinte și premier și șef de partid, se înlătură sensul Revoluției sângeroase din decembrie 1989, care a fost schimbarea dictaturii cu democrația. Și în acest caz avem de a face cu un proces revoluționar care, fiind reversul revoluției din 1989, constituie o contra-revoluție, ce-i drept, de catifea. Prin tendința dezechilibrării raporturilor dintre instituții, în sensul instaurării unei tutele prezidențiale asupra Guvernului și Parlamentului, prin intermediul majorității parlamentare, România se apropie mai mult de modelul republicilor ex-sovietice decât de democrațiile consolidate ale Uniunii Europene.

Constituirea guvernului de mare coaliție între PD-L și Alianța PSD-PC reprezintă, dincolo de motivarea lui prin retorica „interesului național într-o perioadă de criză”, o importantă fractură între sensul votului popular și decizia partidelor politice. Alegerile din 30 noiembrie nu au reprezentat o alegere între dreapta și stânga, deoarece programele au fost prea asemănătoare, iar majoritatea promisiunilor la fel de nerealiste, ci între clivajul pro- și anti – Traian Băsescu. Admirația, sau dimpotrivă, neîncrederea în Traian Băsescu a constituit elementul vizibil și stabil pentru care sub 40% din electorii români s-au prezentat la vot. Ostilitatea cu care a fost primită formarea guvernului Emil Boc este consecința acestei fracturi între mesajul popular și deciziile partidelor politice de a realiza în grabă o mare coaliție. Nu constituirea în sine a unui guvern de mare coaliție este problematică, ci faptul că acesta este condus, în deciziile strategice, de un om politic care-și propune să acumuleze cât mai multă putere pentru sine și să o exercite în mod nedemocratic.

Protagoniștii actualei formule guvernamentale au fost conducătorii locali, pentru care accesul la resursele bugetare de stat era prioritar, și tehnocrații din structurile de partid centrale, pentru care ideologia nu contează, iar opoziția nu face parte din rațiunea politică. Cei dintâi cred că guvernând îndiguiesc autoritarismul centralist al Cezarului de la Cotroceni. Cei din urmă speră că abilitățile lor singure vor salva națiunea de la decădere. Din păcate, istoria riscă să se repete; desigur, în condiții și cu personalități schimbate. Ultimul guvern al falimentarei Republici de la Weimar care a încercat să oprească accesul nazismului la putere s-a numit „Guvernul baronilor”. În frunte cu omul de paie al dreptei conservatoare, von Papen, el nu a făcut decât să deschidă poarta dictaturii hitleriste. Tot pe atunci în România, un număr de tineri tehnocrați țărâniști nerăbdători, sătui de pertractările lui Maniu și ale altor lideri „bătrâni” prin protecția cărora ajunseseră în elita partidului, au decis să i se alăture lui Carol al II-lea și dictaturii acestuia. Cei mai

mulți au murit de gloanțe legionare sau în închisori comuniste. Se pare însă că istoria, chiar și pentru cei care o cunosc, nu este întotdeauna un sfetnic bun.

Analiza Programului de guvernare 2009-2012 relevă concluzia potrivit căreia promisiunile din campania electorală nu pot fi duse la îndeplinire. Atât angajamentele PSD cât și cele ale PD-L nu pot fi îndeplinite, situație care determină instituirea unui baraj al neîncrederii între partidele politice și cetățeni. Programul de guvernare, întocmit în grabă și fără expertiza prealabilă necesară, nu constată nici un diagnostic al crizei. Ca atare terapia și mecanismele ei de implementare rămân confuze. Punerea într-un plan secund a Programului de guvernare și enunțarea unui Plan Anti-criză în 10 puncte constituie un indiciu al dificultăților Cabinetului Boc de a realiza evaluarea situației corecte a economiei românești și de a lua măsuri pentru a împiedica intrarea în recesiune. În fapt, refuzul de a accepta în mod transparent că promisiunile electorale nu pot fi îndeplinite a făcut ca Programul de guvernare să fie un hibrid între promisiunile electorale și măsurile solicitate de realitatea economică, scăzând astfel coerența Programului Anti-criză.

Argumentul potrivit căruia planul anti-criză este doar unul de scurtă durată, după care se va reveni la programul guvernamental inițial, este greu de primit atâta timp cât durata crizei este estimată la minimum doi ani, după care va fi necesară aplicarea unui program de reabilitare post-criză. Totodată, întrucât gestiunea crizei va impune și serioase reforme structurale, după ieșirea din criză planul de guvernare oficial aprobat de Parlament va fi devenit caduc în raport cu noile realități economice.

În mod formal Guvernul Boc este unul de mare coaliție între PD-L și PSD, însă la o privire mai atentă a structurii sale umane constatăm faptul că, din partea PSD, au intrat în cabinet, o parte a tehnocrației partidului, alături de câțiva politicieni obiect al concesiilor prezidențiale care speră că alăturându-se Președintelui pe care nu l-au putut înfrânge își vor putea promova mai bine agendele lor și vor pune limite ambițiilor lui neo-cezariști. O asemenea situație trasează, cu destulă claritate, liniile de clivaj în interiorul PSD: de o parte „pragmaticii”, de alta „romanticii”; de o parte „tacticienii”, de alta „strategii”. Această separare este susceptibilă să marcheze toate procesele care vor avea loc în continuare în PSD. Apare clar că diferențele de opinie din tabăra pesedistă privind intrarea la guvernare și condițiile acestei intrări, nu au fost de natură tactică ci de natură ideologică. Înseamnă că între cele două curente de opinie și acțiune există o deosebire de identitate iar nu una cu caracter conjunctural. Cei care au optat pentru coaliția cu PD-L și deci cu Președintele Băsescu, au acceptat proiectul neo-cezariștilor al acestuia ori cel puțin au rămas indiferenți față de el. În consecință, ei nu mai au cum concura eficient în cursa alegerilor prezidențiale. Candidatul ieșit din rândurile lor va fi doar un „iepure” menit să dea legitimitate celui de al doilea mandat al lui Traian Băsescu. În ceea ce îi privește pe ceilalți, ei nu vor înceta, desigur, critica

față de acțiunile anti-sistem ale Președintelui-jucător și, astfel, vor mobiliza forțele pentru care valorile social-democrate sunt mai presus decât guvernarea. Având poziția morală și credibilitatea politică spre a-l contesta la urne pe Cezarul de la Cotroceni, sunt singurii apti a promova un prezidențiabil care să-i fie contracandidat real. Traian Băsescu nu trebuie lăsat să își aleagă și contracandidatul, deoarece liderul PSD care va avea misiunea de a lupta împotriva Cezarului devine, în mod automat și indiferent de numele său, un simbol al luptei pentru menținerea sistemului democratic din România.

Situația internă din PSD nu rămâne fără consecințe asupra poziției social-democrației românești în familia europeană. Fără îndoială, relațiile PSD cu PES și Internaționala Socialistă vor continua, dar acestea vor fi mult mai formale, ca rezultat al incertitudinilor identitare rezultate în urma coaliției cu un partid populist, fără contururi programatice precise.

Alegerile din 30 noiembrie au consacrat tendința de restrângere a numărului de actori relevanți în viața politică din România. **Este pentru prima dată când în Parlament intră doar patru formațiuni electorale**, primele două formațiuni fiind la egalitate (PD-L și Alianța PSD-PC), fiecare din acestea putând avea funcția de partid-pivot, iar partidele de pe locurile 3 (PNL) și respectiv 4 (UDMR) au cumulat mai puțin decât cel de pe primul loc. În mod teoretic, o astfel de arhitectură a sistemului de partide ar trebui să ofere majorități stabile și o opoziție semnificativă. Ipotezele derivate din teoriile sistemelor partidelor pot fi, în cazul românesc, oricând contrazise de realitate, datorită motivațiilor și contextului în care s-a realizat guvernul de mare coaliție, precum și natura puternic personalizată a relațiilor dintre principalele trei partide.

Pentru partidele din România rămâne deschisă problema legitimității lor, din moment ce primele două partide, PSD și PD-L nu reprezintă, fiecare, decât cca.13% din corpul electoral românesc, în condițiile unei prezențe la vot de aproximativ 40%, astfel încât, guvernul cu peste 70% din mandatele parlamentare se bazează pe votul a mai puțin de o treime din cetățenii români. De aceea, pretenția guvernanților de a hotărî în numele întregii societăți românești ridică importante dileme etico-filosofice.

Natura problematică a legitimității partidelor reprezentate în Parlament este evidențiată și de consecințele generate de sistemul electoral original. Dacă principiul reprezentării proporționale a opțiunilor politice existente în societatea românească este unul corect, modul de aplicare a distribuirii mandatelor a generat numeroase anomalii, în interiorul aceleiași Camere găsindu-se parlamentari aleși și cu zeci de mii de voturi și cu câteva mii sau chiar câteva sute de voturi. Pe bună dreptate, legea electorală privind alegerea parlamentului a generat o adevărată „ruletă românească”, hazardul fiind cel care, în numeroase cazuri, a stabilit granița între cei care au intrat în Parlament și cei care au ratat acest obiectiv.

Scrutinul de tip uninominal a generat două consecințe care sunt încă puțin vizibile la nivelul opiniei publice. Pe de-o parte, s-a înregistrat o **creștere exponențială a costurilor de campanie**, putând fi estimată o mărire a costurilor de campanie, în medie cu 400% per mandat parlamentar, față de alegerile parlamentare din anul 2004. Este adevărat că scrutinul în circumscripții uninominale ar putea avea ca efect pozitiv întărirea legăturilor dintre ales și cetățeni, însă creșterea costurilor de operare a sistemului politic ar putea genera creșterea corupției, ca metodă de amortizare a cheltuielilor implicate de campania electorală. Totodată, a devenit evident că doar acei candidați care au dispus de mijloace materiale solide și-au putut asigura succesul în această campanie, efectul fiind acela că, cel puțin **la nivel parlamentar, accesul va fi îngădit acelor care nu dispun de bugete serioase.**

Alegerile din 30 noiembrie 2008 au confirmat un trend prefigurat de alegerile europarlamentare și scrutinul local: **dispariția partidelor național-populiste (PRM și PNG)**. Fenomenul poate fi explicat prin i) pierderea noutății și caracterului excentric al comportamentului lui Corneliu Vadim Tudor și George Becali, ambii fiind concurați de Traian Băsescu; ii) lipsa resurselor umane și financiare pentru a face față unei campanii electorale costisitoare (PRM); iii) lipsa infrastructurii organizaționale necesare alegerilor (PNG). Ce s-a întâmplat însă cu electoratul PRM și PNG (aproximativ un milion de electori)? Cel mai probabil, o parte a acestuia a fost preluat de Traian Băsescu și transferat spre PD-L, iar o parte din electori au îngroșat rândurile non-votanților.

Rămâne încă de explicat situația fără precedent prin care trei institute de sondare a opiniei publice (CCSB, INSOMAR și Metro Media Transilvania), care au realizat două *exit poll*-uri în 30 noiembrie au avut marje de eroare de aproape 3%, în condițiile în care eroarea asumată prin metodologia de cercetare era de maxim 1%. Clarificarea situației este cu atât mai necesară cu cât în anul 2009 sunt programate atât alegerile pentru Parlamentul European, cât și cele prezidențiale.

PROGNOZE

- Anul 2009 va fi dominat de tensiunile generate de două obiective contrare: **necesitatea unei guvernări responsabile, eficiente și transparente**, menită a diminua efectele negative ale crizei economice și **dorința lui Traian Băsescu de a-și asigura cu orice preț un nou mandat prezidențial**, aceasta implicând reluarea politicilor populiste, respectiv concentrarea unipersonală a puterii.
- **Guvernul României nu poate lupta singur contra crizei economice pentru că, pe de-o parte, instrumentele sale de influență asupra economiei sunt reduse, iar, pe de altă parte, criza economică este, în mod fundamental, una de tip exogen.** Dacă Uniunea Europeană și, mai ales, piețele în care firmele din România exportă, vor cunoaște o revenire în prima jumătate a anului 2009, acest lucru va fi imediat vizibil și în economia românească. Dacă, dimpotrivă, economia europeană va cunoaște o recesiune profundă, România nu va putea găsi rapid alte piețe de desfacere, în condițiile în care 70% din schimburile sale comerciale se desfășoară în interiorul Uniunii Europene. Reducerea cheltuielilor publice și, mai ales, eficientizarea acestora, sunt măsuri necesare, dar nu suficiente. Economia românească se va confrunta în anul 2009 cu două constrângeri sistemice: reducerea pieței comunitare și creșterea costurilor pentru finanțarea activității, ca urmare a incertitudinilor din sistemele financiar-bancare. Ca atare, Guvernul României are o plajă redusă de opțiuni eficiente, iar succesul sau insuccesul său depinde de vitalitatea economiei europene și, corelativ, de efectele măsurilor Administrației Obama pentru relansarea economiei americane. O guvernare eficientă va putea fi măsurată prin capacitatea de a realiza o „aterizare lină” a economiei românești.
- **Traian Băsescu va încerca să folosească retorica crizei economice și majoritatea parlamentară de peste 70% pentru a institui *de jure* un regim de tip prezidențial.** Ca atare, fragmentarea societății, dezarticularea statului și compromiterea partidelor politice pot fi identificate drept obiective tactice ale președintelui Băsescu, având ca scop strategic **recompunerea autorității statului nu pe baze democratice ci autoritare.** Urmărind logica acțiunilor lui Traian Băsescu din 2004 și până în prezent, pot fi anticipate următoarele acțiuni tactice subsumate strategiei prezidențiale:
  - **generalizarea practicii întrunirilor informale cu instituțiile cheie ale statului român, astfel încât cererile pentru augmentarea puterii prezidențiale să fie considerate de opinia publică drept acțiuni naturale;**
  - **încercarea de modificare a legii electorale, în sensul adoptării unei variante de tip majoritar, în măsură a avantaja partidul cel mai puternic.** În acest fel se poate institui un sistem partidist bipolar, format din

partidul prezidențial și un partid de stânga, având rolul de opoziție decorativă, utilă pentru imaginea ce urmează a fi livrată Occidentului;

- impulsionarea procesului de revizuire a Constituției, în sensul trecerii la regimul prezidențial. Principalul proiect care se va afla pe agenda legislativului în anul 2009 va fi, foarte probabil, modificarea Constituției. Dacă inițiativa prezidențială nu va fi blocată în Parlament, este probabil ca referendumul de revizuire a Constituției să fie organizat de Guvernul Boc simultan cu alegerile prezidențiale. Este de așteptat, de asemenea, ca Traian Băsescu să folosească instrumentele de forță aflate la dispoziția sa (în primul rând DNA) pentru a constitui majoritatea de două treimi necesară modificării Constituției;
- este anunțată deja intenția prezidențială de a genera o reformă a structurii administrativ-teritoriale a României, în sensul comprimării mai multor județe în cadrul unor unități administrativ-teritoriale mai mari (regiuni). Reforma statului este un obiectiv pozitiv în sine, dar el implică, în varianta prezidențială și trecerea spre concentrarea puterii, deoarece reorganizarea administrativ-teritorială va genera o reșezare a raporturilor dintre puterea centrală și cea locală, în favoarea celei dintâi. **Constituirea a 9-12 regiuni în locul clasicele județe va însemna, implicit, sfârșitul alianței dintre Cezar și structurile neo-feudale locale;**
- reluarea „luptei împotriva corupției”, sub forma telejustiției, aceasta vizând, foarte probabil, membri ai PNL (în încercarea de a compromite opoziția) și ai PSD (mai ales cei care nu sunt de acord cu guvernul de mare coaliție);
- promovarea unui pachet de legi ale securității prin care instituțiilor de informații să li se acorde competențe lărgite, în măsura a asigura controlul puterii prezidențiale asupra societății românești.

➤ **Guvernul de mare coaliție va rezista până cel târziu în primăvara anului 2010, soarta acestuia urmând a fi decisă de rezultatul alegerilor prezidențiale. Nu există nicio garanție fermă, politică sau constituțională, care să garanteze existența guvernului de mare coaliție dincolo de orizontul primăverii anului 2010.** Pot fi decelate două variante de evoluție a evenimentelor politice:

- dacă Traian Băsescu va câștiga un nou mandat prezidențial, va determina demisia guvernului Boc și organizarea de alegeri anticipate (potrivit unei noi legi electorale, dacă aceasta va fi realizată), în vederea constituirii unui guvern format exclusiv din membri ai PD-L (varianta maximală) sau doar constituirea unui guvern minoritar (varianta minimală). Motivul este destul de simplu: Traian Băsescu își dorește puterea absolută, pe care să nu fie nevoit să o negocieze/împartă cu un alt partid;

- dacă, dimpotrivă, noul președinte va fi dat de PSD sau PNL, Guvernul Boc va fi înlocuit de un cabinet de aceeași culoare sau apropiat de noul președinte.
- Coagularea unei opoziții la adresa lui Traian Băsescu va avea de înfruntat continuarea strategiei prezidențiale *divide et impera*. În PSD au fost foarte clar evidențiate în timpul negocierilor pentru formarea guvernului două curente: primul, mult mai puțin structurat ideologic, axat pe transformarea puterii locale în factor esențial de influență la nivel național; al doilea, care îl identifică pe Traian Băsescu și partidul prezidențial drept principal adversar, pentru care participarea la guvernul de mare coalitie pune în pericol identitatea social-democrației românești și statul democrat însuși. Evenimentul care ar putea determina cristalizarea opțiunilor în interiorul PSD va fi nominalizarea candidatului la alegerile prezidențiale: un „iepurăș” sau un contracandidat autentic. La rândul său, și în interiorul PNL, anul 2009 se anunță a fi unul tensionat, în condițiile presiunilor din partea puterii, combinate cu nemulțumirile generate de trecerea partidului în opoziție. De asemenea, PD-L în care rivalitățile dintre aripa PD și cea PLD – amplificate de rămânerea celei din urmă în afara guvernării reale – se apropie de punctul de explozie, oferindu-i Președintelui Băsescu atât rolul de arbitru cât și șansa de a împinge pe un plan secundar contestarea sa de către „bătrânii” baroni pediști.
  - Pe fundalul apariției costurilor sociale și politice ale crizei economice, este de așteptat ca PD-L și PSD să încerce, fiecare, să evite o erodare electorală majoră, aruncând responsabilitatea unul asupra altuia. Traian Băsescu va încerca, de asemenea, să transfere întreaga responsabilitate asupra membrilor Cabinetului, fiind de anticipat realizarea de „sacrificii ritualice”, prin care încrederea publică în președintele României să se mențină la o cotă cât mai ridicată.
  - Partidele naționalist-populiste (PRM, PNG) vor încerca să reintre pe prima scenă a vieții politice cu ocazia alegerilor pentru Parlamentul European. O atare perspectivă poate deveni realitate în condițiile unei puternice crize economice, având consecințe sociale importante (șomaj, devalorizarea monedei naționale, creșterea prețurilor ș.a.). PRM și PNG sunt favorizate de faptul că în opoziție se află doar un partid de dreapta, iar stânga democratică este la putere.
  - Mass-media și ONG-urile critice la adresa puterii se vor afla sub o puternică presiune din partea autorităților. Continuând o practică mai veche, este foarte probabil ca Traian Băsescu să atace sistematic presa, pentru a continua delegitimarea acesteia, în perspectiva alegerilor prezidențiale. De asemenea, sunt de așteptat noi inițiative legislative în măsură a restrânge libertatea presei, precum și utilizarea Consiliului Național al Audiovizualului pentru a dociliza adversarii puterii.

- Pe fundalul creșterii arbitrariului manifestării autorităților publice, a ruperii legăturilor dintre partide și societate, în alegerile din anul 2009 (europarlamentare și prezidențiale) ar putea fi înregistrate cote minime de participare la vot. Criza reprezentării cetățenilor, în condițiile crizei economice, ar putea accelera și amplifica stările de anomie socială, manifestate prin: creșterea violențelor – inclusiv a celei domestice; mărirea infrafracționalității economice; creșterea ratelor de suicid; mărirea consumului de droguri; tensionarea relațiilor intergeneraționale ș.a. Ideologia populară menită a legitima aceste comportamente va fi preluată din tezele radicale ale darwinismului social. Pe acest fundal nu este exclusă apariția unor noi partide, care să încerce să catalizeze nemulțumirea populară. Riscul este, însă, ca pe fondul unor nemulțumiri tot mai mari, într-un context economic precar și pe trendul tot mai accentuat al neîncrederii cetățenilor în instituțiile statului și în actuala clasă politică, mișcările extremiste să fie primele ce vor capta interesul public.

- **Considerăm, însă, că societatea românească are resursele de vitalitate și demnitate pentru a împiedica deriva României spre un regim autoritar, în contextul activizării mișcărilor extremiste și al slăbiciunii elitelor politice actuale, prin constituirea unei mișcări parapolitice și transpartinice. Din indiferent ce motive și vinovății, partidele politice născute sau renăscute în contextul revoluției anti-totalitare din 1989 și în anii următori, s-au epuizat, consumându-și rolul istoric. Faptul este demonstrat nu doar de slaba participare la vot care lipsește de o legitimitate reală orice guvernare, ci și de neîncrederea în partide, politicieni și instituțiile statului, relevată de sondajele de opinie, care răpește guvernării susținerea populară. În consecință, capacitatea partidelor politice actuale de a se opune anarhiei neo-feudale facilitată de șeful statului și de cercurile susținătorilor săi, precum și acțiunii de neutralizare a acesteia prin instituirea regimului autoritar-populist dorit de șeful statului și apropiații săi, este limitată. Pe un atare fond apare ca posibilă, tocmai pentru că este necesară, reînțoarcerea la o mișcare populară dezideologizată care să salveze națiunea deopotrivă de pericolul anarhiei și de cel al dictaturii, urmând ca apoi, din sânul ei să apară noi partide sau forțele necesare reabilitării partidelor vechi. În această mișcare s-ar putea integra lideri ai unei autentice societăți civile (necontaminate de mirajul despotului luminat și care nu funcționează ca partide politice deghizate ori ca oligarhii oculte) împreună cu lideri politici cu puternice convingeri democratice din principalele partide. Scopul mișcării, constituite pe deasupra partidelor politice, ar fi refacerea coeziunii societale, a coerenței statului și a încrederii poporului în elitele sale, precum și formularea unui nou contract social apt a da consistență, perspectivă și dinamism unei națiuni române democratice și europene.**

RECOMANDĂRI

Respingerea de către formatorii de opinie (din presă, ONG-uri, partide politice, sindicate ș.a.) a tendințelor de a justifica măsurile pentru transformarea autoritară a statului în numele unei catastrofice „crize economice”. Este cunoscut faptul că, sub alibiul „luptei împotriva terorismului”, au fost restrânse drepturile civile sau au fost declanșate conflicte militare, că în numele „luptei împotriva corupției” instituțiile de forță au încălcat drepturile fundamentale ale omului, precum prezumția de nevinovăție, sau folosindu-se de retorica „crizei economice”, oligarhia, controlând puterea politică, și-a sporit bogăția cu ajutorul comenzilor de stat. Marele pericol pentru societatea românească este ca, folosindu-se de lozincile apocaliptice ale „crizei economice” și de spaimile asociate acesteia, puterea politică să restrângă libertățile civile, iar resursele publice să fie alocate după criterii netransparente, în folosul clienților politici.

Recomandăm Guvernului (în special miniștrilor PSD) să adopte măsuri anti-criză bazate pe solidaritate socială și restructurare economică, limitând speculația în favoarea producției pentru a evita apariția unei noi categorii de îmbogățiți, cei care profită de criza economică.

Argumentația că un derapaj autoritarist ar fi împiedicat de factorii externi nu este convingătoare și suficientă, deoarece recurgerea exclusivă la garanțiile externe este totdeauna riscantă (mai ales pe termen lung). Depășirea sistematică și crescătoare în intensitate a spiritului Constituției determină erodarea în forme perverse a democrației din România. Retorica „apărării democrației” prin „întoarcerea la popor” utilizată ca o trambulină pentru escaladarea puterii unipersonale trebuie combătută cu toată fermitatea, în ciuda eșecurilor de până acum. Statul de drept nu poate fi consolidat prin personalizarea puterii pe care șeful statului trebuie doar să o personifice. Mecanismele „informale” de exercitare a puterii (inclusiv sub forma ședințelor de guvern para-constituționale) nu reprezintă altceva decât o procedură tranzitorie spre concentrarea autoritară a competențelor instituțiilor publice. Confuziile în privința separației și controlului reciproc al puterilor, prin devierea de la logica statului de drept, contribuie la accelerarea procesului de reșezare pe baze autoritare a instituțiilor fundamentale ale statului.

Partidele politice trebuie să ia măsuri urgente pentru a depăși deficitul democratic indicat de prezența scăzută la vot. Refacerea legăturilor dintre clasa politică și societate nu poate fi realizată fără i) întărirea identității partidelor politice, acestea având rolul de a cristaliza opțiunile difuze din societate, având ca obiectiv refacerea activismului politic; ii) deschiderea formațiunilor politice spre elitele intelectuale și economice ale națiunii, aceasta însemnând o nouă politică de resurse umane. Liderii partidelor trebuie selectați în funcție de obiectivele politice și valorile doctrinare, iar nu obiectivele și valorile trebuie selectate în funcție de lideri; iii) impulsionarea dezbaterilor autentice în partide, abandonându-se secretomania și lipsa de transparență în privința criteriilor care stau la baza deciziilor politice;

Principala provocare la adresa PSD este menținerea identității sale partid ca social-democrat, parte a familiei stângii democratice europene. Atingerea acestui obiectiv înseamnă, în principal:

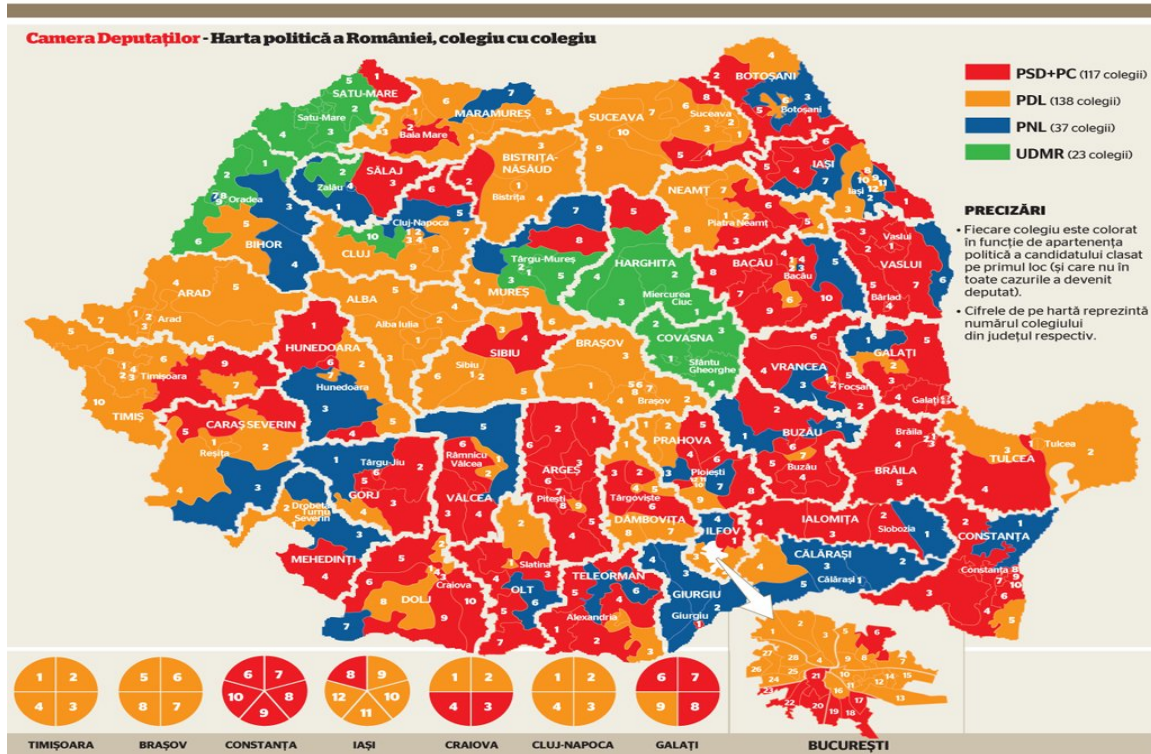
- desemnarea unui candidat la președinția României, în măsura a promova viziunea de stânga asupra situației societății românești și a soluțiilor la problemele acesteia. Candidatul PSD (respectiv susținut de PSD) la alegerile prezidențiale trebuie să asigure individualitatea stângii românești în raport cu partidul condus *de facto* de Traian Băsescu. Președintele PSD are răspunderea fundamentală a păstrării identității partidului;
- respingerea oricărui proiect de revizuire a Constituției care ar determina concentrarea puterii într-o instituție de tip unipersonal. În mod tradițional, social-democrația este adepta democrației parlamentare, nu a formelor prezidențiale;
- necesara revizuire a legii electorale nu ar trebui să aibă ca efect suprareprezentarea anumitor opțiuni și dispariția reprezentării în Parlament a viziunilor și intereselor care sunt minoritare la un moment dat în societate. Din acest punct de vedere, un sistem electoral de tip majoritar nu ar face decât să adâncească deficitul democratic care poate fi identificat în România. Sugerăm, pe cale de consecință, modificarea legii electorale în sensul adoptării unui scrutin pe listă preferențială sau a unui sistem mixt, după modelul celui utilizat în Germania. Însă, **orice modificare a sistemului de distribuire a mandatelor trebuie să fie precedată de revizuirea împărțirii colegiilor electorale, în sensul găsirii unui mai just echilibru între magnitudinea acestora. Altfel, problemele apărute în urma aplicării Legii 35 din 2008 se vor perpetua.**

Elitele civice și politice care au convingeri democratice și refuză acțiunea partizană netransparentă, li se recomandă luarea în considerare a formării unei largi mișcări populare parapartinice și transideologice având ca obiectiv apărarea națiunii de dublul pericol al fragmentării sociale (împreună cu anarhia neo-feudală generată de ea) și al derapajului autoritar-populist, prin refacerea coeziunii sociale, a coerenței statului și a încrederii poporului în conducătorii săi.

În perspectiva confruntării electorale directe cu Președintele Băsescu, partidele politice ar trebui să analizeze și oportunitatea prezentării unui contracandidat unic, eventual non-partizan și neutru în raport cu actualele structuri de partid, capabil să insufle populației în mare măsură cuprinse de scepticism și cinism, o nouă speranță și un nou ideal, opunând proiectului dezintegrator și autorist bășescian unul unificator și democratic. Modelul „candidaturii Obama” este o sursă majoră de inspirație în acest sens.

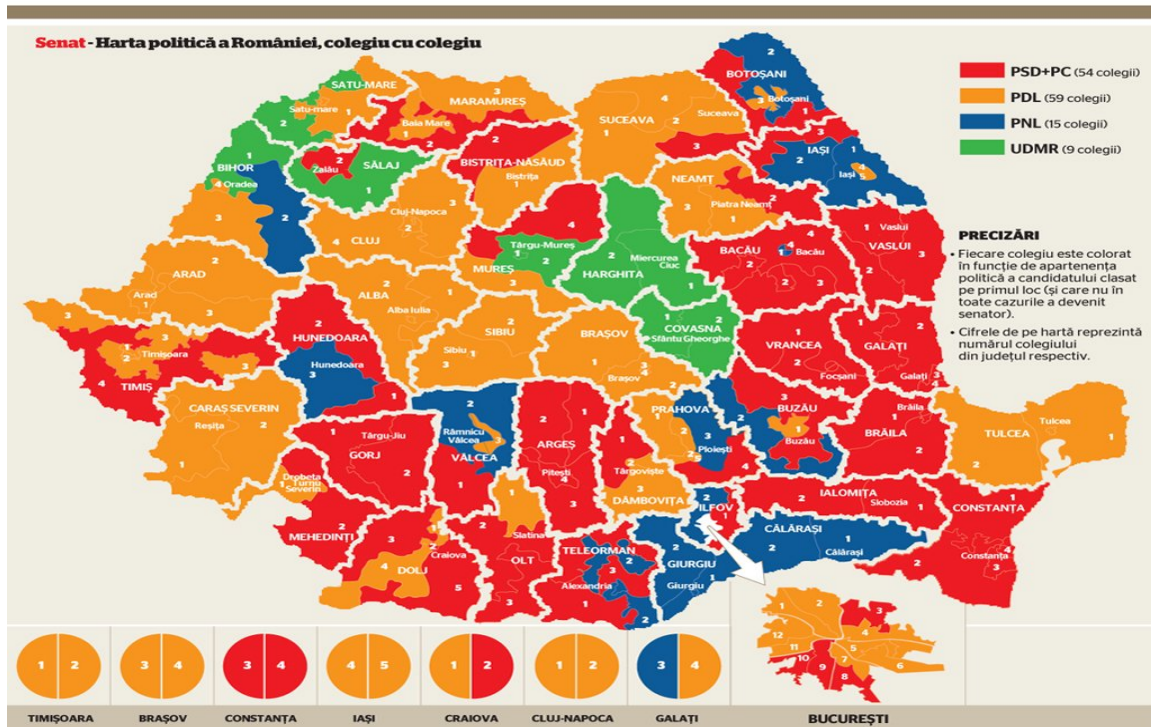
ANEXE

Figura 1: Rezultatele alegerilor parlamentare. Camera Deputaților

Sursa: <http://www.adevarul.ro/articole/rezultatele-alegerilor-pe-judete.html>

Figura 2: Rezultatele alegerilor parlamentare. Senat

Sursa: <http://www.adevarul.ro/articole/rezultatele-alegerilor-pe-judete.html>

**4. Tabel comparativ al numărului de voturi obținute de PSD+PC
în alegerile parlamentare din 2004 și 2008**

Nr. crt.	Circumscripție	Nr. voturi pentru Camera Deputaților 28 noiembrie 2004	Nr. voturi pentru Camera Deputaților 30 noiembrie 2008	Diferența
1	Alba	46.993	25.786	- 21.207
2	Arad	53.597	30.116	- 23.481
3	Argeș	123.601	88.558	- 35.043
4	Bacău	141.611	82.615	- 58.996
5	Bihor	68.270	38.095	- 30.175
6	Bistrița-Năsăud	45.906	32.800	- 13.106
7	Botoșani	103.295	44.733	- 58.562
8	Brașov	74.170	41.029	- 33.141
9	Brăila	80.812	51.870	- 28.942
10	Buzău	114.263	66.845	- 47.418
11	Caraș-Severin	53.844	30.481	- 23.363
12	Călărași	61.220	18.652	- 42.568
13	Cluj	84.483	41.407	- 43.076
14	Constanța	128.510	126.364	- 2.146
15	Covasna	11.972	6.254	- 5.718
16	Dâmbovița	119.946	70.529	- 49.417
17	Dolj	138.712	118.630	- 20.082
18	Galați	124.189	87.666	- 36.523
19	Giurgiu	67.081	17.950	- 49.131
20	Gorj	60.130	53.739	- 6.391
21	Harghita	13.585	6.830	- 6.755
22	Hunedoara	77.415	54.211	- 23.204
23	Ialomița	62.591	36.481	- 26.110
24	Iași	174.016	80.110	- 93.906
25	Ilfov	60.159	33.250	- 26.909
26	Maramureș	73.435	44.268	- 29.167
27	Mehedinți	57.188	36.138	- 21.050
28	Mureș	63.393	34.973	- 28.040
29	Neamț	105.210	67.839	- 37.371
30	Olt	111.217	79.129	- 32.088
31	Prahova	142.061	79.737	- 62.324
32	Satu Mare	43.164	25.261	- 17.903
33	Sălaj	37.033	22.717	- 14.316
34	Sibiu	55.945	34.073	- 21.872
35	Suceava	129.137	68.327	- 60.810
36	Teleorman	117.586	69.471	- 48.115
37	Timiș	82.655	50.616	- 32.039
38	Tulcea	37.100	19.769	- 17.331
39	Vaslui	103.207	55.962	- 47.265
40	Vâlcea	82.171	57.801	- 24.370
41	Vrancea	87.345	69.374	- 17.971
42	Municipiul București	312.134	175.418	- 133.141
43	Diaspora		3.575	
	Total:	3.730.352	2.279.449	-1.450.903